

M. ŞEHMUS GÜZEL

Süleyman Okay'a Dair

ekitap.ayorum.com

M. ŞEHMUS GÜZEL
SÜLEYMAN OKAY'A DAİR

ekitap biçiminde ilk sunumu: Ocak 2022

Yapıt: M. Şehmus GÜZEL

Teknik yönetmen ve kapak: Ferruh DİNÇKAL.

Dizgi : MŞG

İSBN : Belki gelecek. Belki gelmeyecek. Zamana, duruma, gelişmelere bağlı.

Bu yapıtın yayın hakları yazarına aittir.

Kitaptan edinmek için iletişim : Gerekirse. Şimdilik ekitap.ayorum.com deyin, tıklayın, hediyeimizdir.

Süleyman Okay'ın, Yalçın Ergönül'ün, Mustafa Kuseyri'nin ve diğerlerinden gidenlerin aziz anılarına :

“Akşamdı
Emekçi Abbas geldi önce
Yanında Nimet, Barış, Hürriyet,
Gök gözlü Fatoş,
Hikmet, Fatih, Bülent,
Kasım, Yahya, Abidin
Suavi, Yalçın, İsmet
Ve Kara Memet
Çıkageldiler

Kavanozdaki kaçak rakı
Zehir zemberek
Masada kara zeytin
Ekmek

Ve testide su, bardak
Kağıt, kalem
Kitap, kitap, kitap

Geldiler
Ay girdi odaya
Gezindi yüzlerinde bir bir
Çatık kaşlar yumuşadı
Aralandı dudaklar
Ajan yoktu içlerinde
Konuştular

Geceyi tükettiler
Soydular karanlığı
Bir bilinç gergefinden
Umudu, direnci işlediler”

Yazan Süleyman Okay'dır, şairdir

İÇİNDEKİLER

SUNU	6
SÜLEYMAN OKAY'I TAKDİMİMDİR.....	8
“YALÇIN USTA”	12
SÜLEYMAN OKAY'IN KISA, ÇOK KISA YAŞAM ÖYKÜSÜ.....	16
SUAVİ BARUTÇU VE ABLASI MEZİYET HANIM	33
SÜLEYMAN OKAY'IN ŞİİRİ	38
MİDESEL BAYRAM	58
“NERDE BENİM ORUĞUM...”	67
KAYNAKÇA	71
KİTAPLAR VE MAKALELER	71
ORTAK YAPITLAR	75

SUNU

Süleyman Okay bu işe geçliğinde şiirle başladı. Şiirle yürüdü. Şiirini hiç eksik etmedi.

Sonra aynı zaman içinde yazar oldu. Pek çok yerde yazdı. Günlük gazetelerde, yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde yayınlanan dergilerde. Engin, çok boyutlu genel kültürü ve sıkı gözlemci yetenekleriyle. Alan sosyolojisi yapan bir gazeteci, iyi bir köşe yazarı... ve her zaman şair kalarak. Hiçbir konuyu es geçmeyerek. Süleyman Okay gazetecilik dünyasında en çok takma isim kullananlardan biridir mutlaka. Günlük bir gazetenin her sayfasında köşe yazısı yazacak kadar takma isim kullandı. Örneğin Antakya'da yayınlanan Kurtuluş'ta, sadece bu gazetede, kullandığı takma isimler arasında şunları sayabiliriz : Safiye Sema, Kurtuluş, Abbuş Usta, Orkun, Yaylacı, Kirve, Deli Hoppo, Çırak, Köşker.

Süleyman Okay'ın hayat hikayesi aynı zamanda bir arkadaş grubunun/takımının tarihidir: Çocukluktan itibaren arkadaş sonuna kadar yoldaş: Yalçın Usta, Kasım Yücel ve diğerleriyle...

Bu tarih Antakya'ninkidir de:

Antakya, İskenderun ve Hatay'ın kendine özgü tarihine insani boyut katan ve özbeöz tarihi de epey yüklü, döneminin en ileri, en uygar ve modern kentlerinden biri olan Antakya'nın ve giderek Hatay ilinin yakın geçmişine ışık tutan. Edebiyatla içiçe, siyaseti ihmal etmeyen ve çevresini, yaşadıklarını, yaşamak istediklerini, yaşayamadıklarını anlatan gençlerin tarihi. Hatay tarihi hem onların tarihidir. Hem Türkiye Cumhuriyeti'nin. Hem Suriye Cumhuriyeti'nin. Hem Fransa Cumhuriyeti'nin. Bilineni bilmek. Stratejik önemi unutulmamalı bilhassa: Ötelerden beri...

Bu vilayet, bu bölge hakiki bir mozayiktir:

Dinler mozayığidir: Hıristiyanların tarihi ve coğrafyasıyla, alevilerin dramlarıyla.

Bu bölge halklar mozayığıdır: Araplar, Ermeniler, Kürtler, Türkler burada birarada yaşamıştır. Birbirinden kız alıp vermiştir, akraba olmuştur...

Çok renkli, çok dinli, çok dilli, çok kültürlü, mutfağı zengin ve cömert bir bölgedir söz konusu olan. Hoşgörüyü eksik etmez. Gönlü enğin, eli açıktır.

Hatay'ın ve hele Antakya'nın okumuş-yazmışının sayısı öteden beri çoktur. Bu da az şey sayılmamalı.

Bütün bu zenginlik, bu çeşitlilik kaçınılmaz bir biçimde yaratmaya, yazmaya yol açar. Hatay'da iki harfin yerini değiştirin HAYAT olur. Bu da bir işarettir.

Bu bölgede onca şair, yazar, gazeteci ve sanatçının çıkması hiç te tesadüfi değildir. İsimlerini yazsam sayfalar doldurur. Birkaçına bu çalışmada rastlayacağız.

İşte Süleyman Okay ve arkadaşları, bu ortamın, bu çeşitliliğin, bu içiçeliğin anlatıcılarıdır aynı zamanda. Hem kendilerini anlatırlar, yazarlar, hem yaşadıklarını, hem çevrelerinde olup-bitenleri.

Süleyman Okay'ı yazarken, biraz da onları anlatıyoruz kesinlikle. Hepsini sevgi ve özlemlerle anarak. Bize emanet ettiklerine sahip çıkarak.

M. ŞEHMUS GÜZEL, PARİS, 19-30 OCAK 2022.

SÜLEYMAN OKAY'I TAKDİMİMDİR

Tanınması gereken insanlar vardır. Ama yeterince tanınmazlar. Tanınamazlar.

Bu onların mütevazi olmalarından kaynaklanabilir.

Onların yaşadıkları dönemlerin kendilerine özgü özelliklerinden gelebilir.

Unutulmamasında yarar var : 1940'larda ve 50'lerde, 1960'larda ve 70'lerde bu kadar dergi, bu kadar günlük gazete, günlük gazetelerin bu kadar bölgesel ve/veya edebi/kitap eki yoktu. Bu kadar yerel ve ulusal televizyon kanalı bulunmuyordu. Televizyon denen "alet" in 1968'de ülkeye getirildiğini vurgulamak lazım. Hele internet denen "şey" den kimsenin haberi bile yoktu.

İşte o koşullarda ve mütevazilik, alçak gönüllülük, zamanının kıtlığı ve benzeri kimi kişisel özellikleri nedeniyle kimi önemli yazarlar, şairler ve sanatçılar hak ettikleri ölçüde tanınmadılar. Yeterince tanınamadılar.

Bunlardan biri, belki de en önemlilerinden biri, Antakyalı Süleyman Okay'dır.

Türkiye'de ulusal düzeyde tanıyanı çok azdır, ama siz bir de onu Antakya ve çevresinde sorun. Tanımayanı, bilmeyeni olamaz. Çünkü o yaşadığı döneme damgasını vurmuş bir kahramandır : Yaşamıyla ve yaşam biçimiyle, siyasi faaliyetleriyle, yazarlığıyla, gazeteceliğiyle ve bilhassa şairliği ile.

Bütün bu özellikleri bir arada bulunduran bir insan da sıradan çıkar ve kaçınılmaz bir şekilde ilgi merkezi olur. Çekim merkezi olur. Etrafında sevimli insanlar toplanır :

Sevimli, sağlam ve sözü geçen insanlar. Her akşam biraraya gelen, iki tek atan. Veya bir ya da iki şişenin "ifadesini alan".

Ama konuşulanları, söylenenleri sır gibi saklayan sıkı bir "toplumsal aile". İlişkiler çünkü yılların, günlerin ve bilhassa gecelerin damıtılmasından örülmüştür. Hoş ve güzel. İyi ve sağlam.

“Kasanın” durumuna göre bir kebabı dört kişi paylaşan ama destek olsun diye salatasını, şusunu busunu yanında götürən sevimli insanlar topluluğu.

Böyle bir insan topluluğunda Süleyman Okay dikkat çeker elbette. Hem bakar mısınız lütfen, arkadaşları dostları ve yoldaşlarıyla meyhanede demlenirken ve daha meyhaneyi kapamadan, sabah ışıkları içinde ve kuşluk vaktinde ellerine ulaşan o günün yerel gazetesinde Süleyman Okay’ın köşe yazısı, ya da şiiri, ya da takma isimlerinden biriyle döşendiği bir “yemek tarifi” veya hatta bunların tümüyle birlikte karşılaşan arkadaşları onca şişeye, kebaba, salataya rağmen aniden “uyanırlar” ve “Yahu nasıl oluyor da sabaha kadar bizimle demlenen Süleyman can bu kadar yazıyı da yazabiliyor ?” diye meraklarını dillendirirler.

İşte Süleyman Okay’ın çalışkanlığının, yaratıcılığının ve yaratıcılığını siyasi ve yerel kimliğini ortaya koymak için son derece akıllı, dürüst ve en iyi biçimde kullanmasının sırrı :

Yazacağı konulardan, insanlardan kopmadan onlarla birlikte ve onlar için yazmak.

Süleyman Okay budur işte.

O sadece yakın dostlarının, sevenlerinin değil, aman anımsayalım Türkiye Cumhuriyeti’nde yaşıyor, “kötülük adamlarının” da dikkatini çeker :

“Gölgesi” birken iki olur. “Gölgesine gölge edenlerden” şikayet eder : Şiirlerinde.

Ama bu işi de özel olarak önemsemez, gereğinden fazla uzatmaz. Çünkü bilir olabilecekleri, başına örülebilecek çorapları.

Yaşamı es geçmez. Yaşar ve iyi yaşarken yapması gerekenleri yapar. Bir yaşamda önemli olan da budur zaten : Zamanını, sayılı zamanını boşuna geçirmemek. Hayatını bozuk para gibi harcamamak.

EVET Süleyman Okay GERÇEK YAŞAMI DA İHMAL ETMEZ : Evlenir. Çoluk-çocuk babası olur. Onların yetişmesi için elinden geleni yapar. Yetişmesi derken eksik oluyor aslında : İyi yetişmeleri için demek lazım. Çocuk bitki değil ki. Çocuk çocuktur ve çocukken

çocuk olduğunu bilmez. Ama baba burdadır ve ona çocuk bile olsa yapılması gerekenleri en doğal biçimiyle aktarır. Anlatır demiyorum. Aktarır diyorum.

Baba çocuklarından birini elinden tutar örneğin Yılmaz Güney'in Umut filmini izlemeye götürür.

Birine isim olarak "Hürriyet"i seçer.

Büyük oğlunun matbaacı olmasını ister.

Süleyman Okay'ın en büyük arzularından biri kurduğu matbaayı geliştirmek ve bir yayinevi yaratarak bölgesinde ve çevresinde sıkı ve sahici kitapları yayınlamaktı :

Matbaayı kurar. Çalıştırmaya başlar. Gazeteler, dergiler ve bildiriler bilhassa bildiriler basar.

Matbaada basılan ilk kitab onun imzasını taşır : Mermi Konuşuyor.

Yasak masak dinlemez Süleyman Okay.

Nitekim o günlerin en iyi devrimcileri için o "Süleyman Abi"dir. Şimdi Mustafa Kuseyri yanımızda olsaydı Süleyman Abi'yi en iyi o anlatırdı.

Mustafa Kuseyri evet : 1960'lardaki ihtilalci fırtınanın en güzel ve en iyi esen rüzgarı. Ankara'da Mayıs ayının güneşi cömert bir gününde Siyasal Bilgiler Fakültesi Yurdu'ndan çıkarken karşılaştığımız anı hiç unutamam : İkimiz de koşuyorduk. Ben Filiz'le randevum için Kızılay'a : Bir aradaşın birkaç saatliğine ödünç verdiği şık bir çeket sırtımda. Mustafa ise ihtilale doğru koşuyordu. Üstünde tiril tiril mavi gömlekle. Gözleri pırıl pırıl. O günün O'nun son günü olduğunu o anda ne o biliyordu ne de ben. Evet Mustafa Kuseyri : Gençliğimizin en güzel dallarından, en sağlamlarından biri. Unutmuyoruz Kuseyrizade Mustafa'yı.

Süleyman Abi işte böyle bir insandı : Yolu evinden geçenlere kapılarını açtı ve "sivrisinekler" girmesin diye pencerelerini iyi kapadı.

Sıkı adamdı Süleyman Okay. Stratejik bir vilayetteydi. Suriye hattı üzerinde gidip gelenler bilirler onu ve iyi tanır. Ve yardımlarını hele asla unutamazlar. İhtilal çünkü yoldaşlar sadece sıkı ve sahici makaleler ve iyi şiirler yazmakla olmuyor. Gerekli ama yeterli

değildir bunlar. Eylem lazım. Eylem ise Süleyman Okay'lar olmazsa olmaz. Laf değil eylem. Sakın unutulmasın.

“YALÇIN USTA”

Her kasabanın, her kentin, her mahallenin tarihinde bir “Yalçın Usta” vardır. İlerici fikirleri getiren, sosyalizmin, komünizmin, marksizmin, sağın ve solun ne olduğunu alçak sesle ve en yakınlarına yorulmadan anlatan bir “usta”dır bu.

Kimi zaman bir terzi olabilir. “Terzi Niyazi”, “Terzi Mehdi” unutulabilir mi ?

Kimi zaman bir köşker veya ayakkabıcı kalfasıdır. Akşam üzerleri dükkanında biraya gelinir, iki çift laf edilir. Bir bardak çay veya bir bardak kaçak şarap içilir. Antakya’daysanız eğer kaçak rakı vardır mutlaka. Ve kaçamaz !

Kimi zaman bir badanacı veya badana ustası olabilir. Evinde geceleri çiğ köfte yemek için toplanılır, et, bulgur ve soğan ve para yoksa can sağolsun peynir ekmeğe katık yapılır. Bilhassa sohbetler sohbetlere açılır. Şiirler okunur. Bilhassa Nâzım’dan, Süleyman Okay’dan ve Antakya’nın diğer şairlerinden...

“Yalçın Usta” ortaokul öğretmeni olabilir.

Veya lise öğretmeni. “Tenefüslerde” harbiden nefes alınır, başka dünyalar da varmış denir. Başka dünyalara seyahat düzenlenir, Çünkü fikir jimnastiği de önemlidir o yıllarda.

“İç sürgüne” gönderilmiş, yani “yasal dildeki” tabiriyle “ikamete memur”, bir yazar, bir çizer, bir sanatçı da olabilir “ustamız”. Abidin Dino’nun iç sürgünü memleketin ilerici ve iyi düşüncelerle tanışma gezisi değil midir? Abidin’e bir tek Yaşar Kemal’in “peder” diye hitap etmesi bir tesadüf hiç sayılmaz. Sayılmamalıdır. Abidin belki Süleyman Okay’ın gençlik arkadaşı Suavi Barutçu’yu bile etkilemiş olabilir. Birazdan değineceğim.

“Yalçın Usta” sinema işleticisi olabilir : İşte Fahri Petek’in hayatında “Bolşevik Cavit”in rolü çok önemlidir. Fahri Petek kitabında anlatıyorum.

Türkiye’nin yakın siyasi tarihinde bu konuda dünya kadar örnek var.

Türkiye sosyalist hareket tarihindeki ustalardan birinin ismi gerçekten “Yalçın Usta”dır. Onun sayesinde “Yalçın Usta”lık bir meslek olarak adlandırılabilir bugün.

Bizim Yalçın Usta Antakyalıların çok iyi tanıdığı, ismi ilerici kuşaklarda birinden diğerine bir meşale gibi taşınan Yalçın Ergönül'dür.

Onu anlatmak işini hemşerisi ve gençlik arkadaşı Süleyman Okay'ın oğlu Arif Okay üstlenmiştir.

Arif bu işi Hatay Güney Rüzgarı isimli şirin ve inatçı bir portakal ağacı gibi yaşamını ısrarla sürdüren derginin Ocak 2010 tarihli 121. sayısında gerçekleştiriyor (s. 8-21).

Arif Okay, makalesine kendi anılarıyla başlıyor.

Sonra Yalçın Usta'yı yakından tanıyan, onunla yoldaş ve yaşamlarını birer eski tüfek gibi yürüten veya kendi köşelerinde yaşamla hesaplaşan ve hep alacaklı kalan iyi ve dürüst insanlarla yaptığı söyleşilerle sürdürüyor.

Çalışmasını Yalçın Ergönül'ün şiir ve makaleleriyle donatıyor.

Birçok anı-fotoğraf ve gazete haberiyle araştırmasını renklendiriyor ve hakkıyla tamamlıyor.

Bu makaleyi okuyunca epey şey öğreniyor ve “Yalçın Usta”lığın nasıl bir meslek olduğunun sırrına vakıf olabiliyoruz :

Örneğin 1940'lardan itibaren Antakya ilerici akımlarının içinde yer alan Arif Hikmet Katiboğlu, Mehmet Bekir Soydan ve Süleyman Okay gibi önemli isimlere ve daha nicesine sosyalist bilinci Ergönül'ün verdiğini öğreniyoruz.

Türkiye İşçi Partisi (TİP) kurulunca Yalçın Usta onca yıldır beklediği partisini bulmuş bir sosyalist olarak hiç duraksamadan TİP'in Antakya ve çevresindeki “feneri” rolünü üstleniyor. TİP İl Başkanlığına getiriliyor. Çetin Altan'ı, Mehmet Ali Aybar'ı, Yaşar Kemal'i ağırladıkları anların fotoğrafları bunun belgelerinden sadece biridir.

Bu ilin TİP'li Yahya Kanbolat'ı milletvekili seçmesi de bir rastlantı değildir. TİP'li ünlü avukat Halit Çelenk te Antakyalıdır...

Hatay ili öteden beri Anadolu'nun ilerici kalelerinden biridir çünkü. Bunda elbette Yalçın Usta ve Süleyman Okay başta genç yoldaşlarının rolü yadsınamaz.

Daha sonra TİP'ten ayrılan ve Dev-Genç'in Antakya şubesini kuran gençleri izleyenler arasında gönülleri ve kafaları genç bu iki yoldaş da vardır. Antakya'da TİP'ten ayrılıp Dev-Genç'i onlar kuracaktır. Yalçın Usta evini dernek bürosuna çevirecektir. Anadan doğma devrimcidir Yalçın Usta.

Antakya Mustafa Kuseyri'nin de memleketidir. Kuseyri Yalçın Usta'yı da Süleyman Okay'ı da iyi tanırdı. Devrimciler Antakya'da bir "Yalçın Ustalarının" bulunduğunu çok iyi bilirlerdi. Bir de Süleyman Okay'larının.

Haziran 1970'de "intihar etti" denilen Yalçın Usta'nın alçakça katledildiği bugün artık bir devlet sırrı olmaktan çıktı çıkacak. Arif Okay çalışmasında bu konuda kimi ipuçları veriyor. Bu dosya da mutlaka bir gün yeniden açılacak ve katiller teşhir edilecektir. Tarih unutmaz.

Yalçın Ergönül gibi yerel ve son derece tayin edici yol göstericilerin unutulmaması gerekiyor. Arif Okay'ın onu yazması ve anması çok yerinde. Onun için mutlaka kitap da yazmak, ciddi arşiv araştırmalarıyla ölümünün gerçeğini aydınlatmak ta gerek.

Arif yazıyor.

Ustalarımız ve anıları böylece daha kalıcı olacak.

Şimdi gelin Yalçın Usta'yı yoldaşı Süleyman Okay'ın "Kırvem" isimli şiirinden birkaç satırla analım :

"Kırvem gençliğimiz bir dağ başında
günahsız akan sular gibiydi
kaldırımları eskitemedik seninle
ardımıza baktık bir gün
uzun bir yolculuğun yorgunluğu
bir namlunun yivleri gibiydi
eğri ve gerekli

sen gülerdin şaşkınlığıma
iyimserliğin çiçek açardı.”

Şimdi de sırada Yalçın Usta var : 1949 tarihli “Spartaküs” başlıklı
şiiirinden birkaç satır alıyorum:

“Koooooş Spartaküs
Biz ışığı, hızı hürriyet olanlar
Biz (kaybedecek zincirlerinden gayri şeyi
olmayanlar)
Biz on sekiz saat çalışıp
Islak kaldırımlarda aç dolaşanlar
Biz proletarya
Koşuyoruz, koşuyoruz peşinde...
Biz de her sokak bir Spartaküs bekliyor
Her ana bir Spartaküs'e gebe.”

SÜLEYMAN OKAY'IN KISA, ÇOK KISA YAŞAM ÖYKÜSÜ

Süleyman Okay 1928'de Antakya'da dünyaya geldi. Mütevazı ve dar gelirli bir ailenin beş çocuğundan dördüncüsüydü.

Annesi "Fatma Kadın"dır. Annesi 20 Eylül 1994'de, Süleyman Okay 20 Eylül 1999'da aramızdan ayrıldılar. 5 yıl arayla aynı gün.

Anası oğlu Süleyman Okay evlendiğinde gelinine de analık etti. Gelini İzdihar 16 yaşında oğluna aşık olarak seçimini yapmıştı ve öğreneceği dünya kadar şey vardı.

Ninenin evde "orta direk" oluşu çocuklar için de önemliydi. Özellikle Okay'ın oniki veya onüç yıl evlilikten sonra boşanmasını izleyen zaman diliminde...

Ana ve oğul yaşamlarının 60 yılını birlikte geçirdiler. Güçlü ve özverili bir Anadolu kadını olan Fatma Okay oğlunu asla yalnız bırakmadı. 12 Mart 1971'in ve 12 Eylül 1980'nin getirdiği baskı ve zulüm günlerinde kalbi oğlunun kalbiyle birlikte attı. 12 Eylülde gözaltına alınan Süleyman Okay için bükük beliyile karakol karakol dolaşarak, bazen aratarak izini buldu. Oğlunu belki bir ölümden kurtardı.

Fatma Ana'nın mezar taşına oğlunun şu dörtlüğü yazıldı:

"Geçtik o köprüden

Geriye ne kaldı

Belki biraz nehir kokusu

Bir yorgun yolcu kaldı".

Süleyman Okay çocukluğunda babasının yanında köşker çıraklığı yapıyor ve geceleri yağ kandili ışığında ders çalışıyordu.

Zar Zor koşullarda ortaokulu bitirdi...

Lise 1. sınıftayken babasını yitirdi. Bir süre hem çalışıp hem okula gitti, sonra okumayı bırakmak zorunda kaldı. O günler zorlu günlerdi. Şairin dilinden baba mesleği köşkerliğe başlamasının öyküsünü dinleyelim :

“KÖŞKER

Köşker çarşısına indim.
Başka bir mesleğim yoktu.
İş aradım kendime.
Çenesiz Hüseyin ile anlaştım.
Babamın eski dostuydu o.
Sevgiyle karşıladı beni.
Babam beni ona emanet etmişti.
Bu nedenle oğlu sayılırdım.
Böylece işe başladım.
Yıldızdan yıldıza çalışırdık.
Ustam ancak geçimini sağlardı.
Dikilen yemeniler kavafa satılır, küçük bir kâr sağlanırdı.
Kârın büyüğü kavaflarındı.”

Bu şiiri Süleyman Okay'ın oğlu Arif Okay'ın, maalesef henüz okuma olanağı bulamadığım, “Süleyman Okay'ın şiirinde imgelem, tarih, anı bütünleşmesi ve ‘Aynalar’ şiirinin irdelenmesi” başlıklı makalesinden aktaran Önder Karataş'ın, künyesini kaynakçada sunduğum, yazısından aldım.

Süleyman Okay ortaokul ve lisede okuma merakını, yazma eğilimini, edebiyatçı çizgisini Nedime Ersan ve Ziya Kılıçözlü adlı Türkçe öğretmenlerinden kazandı.

Hece vezniyle şiirler yazan ve ufku geniş bir öğretmen olan Ziya Bey'in öğrencilerine 1944 yılında Nâzım Hikmet'i tanıtmaya başlı başına bir olaydı. Hayat çizgisini değiştiren türden. Okay zaten 1942 yılından beri şiir yazıyordu. Birçok çocuk gibi. Bu ilk şiirlerinin ille birer şahaser olduğu ve çocuk şairin şair veya iyi şair olacağı anlamına gelmiyordu elbette. Ama iyi öğretmenlere ve onların iyi şiir seçmelerine rastlarsanız sizin de iyi şair ve yazar olmak şansınız artar. İşte Okay edebiyata girişinin ilk adımlarını böyle attı.

Elbette sonrası da var :

ANTAKYA ORTAOKULU'NDA ÖĞRENCİ ARKADAŞLAR : SÜLEYMAN OKAY BU FOTOĞRAFTA YOK AMA HEMEN SAĞDA AYAKTAKİ KASKETSİZ GENÇ KASIM YÜCEL'DİR : ÖNCE ŞAİR SONRA OKAY'IN KAYIN BİRADERİ OLACAK

Okay onaltı yaşındayken üç arkadaşıyla Antakya Lisesi orta kısım son sınıftayken adını SONYIL koydukları bir duvar gazetesi çıkardılar. Gazetenin künyesinde şöyle yazmaktadır:

Kurucusu Süleyman Okay, İmtiyaz sahibi, Yazı İşleri Müdürü Kemal Karaömeroğlu, Neşriyat Müdürü İzzettin İyiel.

Duvar gazetesi dört nüsha olarak hazırlanıyordu :

Bu dört nüshayı Antakya Lisesinde kendi sınıflarına, Lise son sınıfa, öğretmenler odasına ve kız lisesine asan gençler dergiyi 8 sayı çıkarabilmişlerdir.

"Neşriyat Müdürü" İzzettin İyiel'in eşi Olcay hanım 57 yıl sakladığı tek sayıyı Arif Okay'a ulaştırmış, bu sayede dergi hakkında birinci elden bilgi edinilebilmiştir.

Kara kalem resmi çok iyi olan Süleyman Okay her sayıya divit kalem ile ikişer karikatür çiziyordu, dört örneğin herbirine ayrı ayrı.

Dergi gerçekten bir emek işi olarak, severek, özenilerek, beğenilerek ortaya çıkarılıyordu :

Yazılar ve şiirler kağıtlar arasına karbon kağıdı konarak 4 nüsha halinde daktiloda yazılıyordu.

O yıllarda herkeste daktilo yoktu, çiçeği burnunda yazar ve şairler dergilerinin yazımı/kotarılması/yaratılması için Mahmut Kuru'nun getirdiği daktilodan yararlandılar. Abdurrahman Çakmak ta yardımcı oluyordu.

Bu arkadaşlar arasındaki yakınlık ömür boyu sürdü...

Okay önceleri Adana'da, daha sonra İstanbul'da yayınlanan Toprak dergisinin 1946 Haziran sayısında açtığı şiir yarışmasında ikinciliği kazandı (Toprak, Sayı: 13, 1946).

Bu şiir Toprak dergisinin 1947 Haziran sayısında yayımlandı, aynen aktarıyorum:

“YAŞIYORUZ

Gerçek hayatımı yaşıyorum dostlarım
Artık ne numaralar peşindeyiz,
Ne hülyalar içinde
Hayatın sırat köprüsünden geçmeğe geldik
Hayat bize değil,
Biz hayata gönül verdik
Ne yaparsın dostlarım yaşıyoruz...”

Antakya'da ilk şiiri 22 Mart 1947'de o dönemin günlük gazetesi Atayolu'nda yayınlandı.

1948'de de bir Adana dergisi olan Ürün ve Ankara'da çıkan Kaynak dergilerinde şiirleri yayınlandı.

İlk şiirlerinin bazıları aşk temalı idi. Ancak kısa süre sonra şiirlerinde toplumsal sorunları da işlemeye başladı.

Sürekli okuyarak ve çevresindeki okumuş-yazmışları can kulağıyla dinleyerek kendini geliştirdi...

Zaman içinde sosyalizmi kavradı ve benimsedi. İdeali artık eşitlik, kardeşlik, adalet ve özgürlüktü.

Adı duyulunca ve biraz tanınınca izlenmeye alındı. “Kulağı delikler” rahatsızdı. Evet o günlerde baskılara maruz kalıyor ve sürekli izleniyordu... “Gölgelerini” birazdan biz de göreceğiz.

Geçinmek derdi bastırınca liseyi terketmek zorunda kalan Okay eve ekmek götürmek, ailenin ihtiyaçlarını karşılamak umuduyla çeşitli işlere girdi :

Köşkerlik, katiplik, kantar yazıcılığı, puantörlük gibi işler yaptı...

Maddi güçlükler ağırlaşınca 1949’da askere gitti.

“Gölgeler” orada da peşindeydiler...

İlkokulu bitirenlerin çavuş rütbesine layık görüldüğü o dönemde er olarak askere alındı, sanki sürgün alayındaymışçasına. Askerliğini Kayseri’nin İncesu ilçesinde er olarak yaptı.

Bir askeri baloda okuduğu şiirinde “Dışarıda Hürriyet Var” dizesi nedeniyle sorguya çekildi. İyice mimlendi...

Zaman geçti...

Memur oldu, Hatay ilini kasaba kasaba “dolaştı”, herbirini tek tek tanıdı :

1953'te Kırıkhan Nüfus Memurluğuna atandı. İlk çocuğu, Arif, burada dünyaya geldi.

1956'da Samandağ Nüfus Dairesine, 1957'de Antakya Trahom Savaş Dispanseri'ne mutemet olarak atandı... Şiirleri daha olgunlaşmış olarak 60'lı yıllarda Ataç, Yeditepe, Varlık Yıllığı, Yelken, Dönem, Türk Edebiyatı Yıllığı, May, Soyut dergilerinde yer aldı.

Memuriyet döneminde de çok sıkıntı çekti. Muhbirler, polisler, işgüzarlar Süleyman Okay'la çok uğraştılar, aralıksız izlemeler sürüyordu, şair konuşuyor:

Bir yerde aynen şunları dile getiriyor:

“Çanacık'ta güz pusuda yine
gece bir deprem sessizliğinde
gölgeyi gölgeleyen biriler var ardımda”

Başka bir yerde ise şunları, yine Çanacık'tayız:

“Duruyorum Çanacık'ta dar bir sokakta
eşkâlimi sorgulayan birileri var ardımda”

(“Aynalar”, Şakayık, s. 35).

Sanki her gün her gece ve her yerde :

“Yıldız vardiyasından yorgun dönerken gece

Varoşlardayım

eski bir mozaik rozet gibi

göğsümde taşıyorum Antakya'yı

geç kalmışlığımla duruyorum bir nefeslik Çanacık'ta

ardımda yine birileri var” (“Aynalar”, Şakayık, s. 30).

Süleyman Okay “yıldız vardiyası” terimini, sabah yıldızlar henüz uykuya çekilmeden başlayan ve gece yıldızların geri dönüşünü izleyen geç saatlere kadar süren, ve malum artı değer oranını alabildiğine yükselten, uzun çok uzun işgünü için kullanıyor.

Ancak inandığı yolda kararlılıkla yürüdü. Bildiği gibi yazdı, okudu, konuştu...

Bu baskı ve zulüm kokan dönemler ve maddi güçlükler sonucu zayıf vücuduna genç yaşlarda akciğer hastalığı yerleşti. 1967’de bir süre İstanbul’da Erenköy Göğüs Hastalıkları Sanatoryumu’nda tedavi için yattı.

Yalçın Ergönül en başta, Hataylı yoldaşlarıyla 1960’ların başında Türkiye İşçi Partisi (TİP) içinde etkin bir yapılanma çalışmasına katıldı.

Ergönül TİP İl Başkanlığını üstlendi, TİP’in bir anlamda meclisi olan Genel Yönetim Kurulu’na üye olarak seçildi.

İl düzeyinde, çevresinde ve Ankara’da birçok çalışmaya katıldılar.

Süleyman Okay, 1969’da TİP’ten ayrıldı. TİP Genel Yönetim Kurulu üyeliği de yapmış olan, Okay’ın “Kırvem” lakabını layık gördüğü Yalçın Ergönül’le birlikte.

Okay Yalçın Usta ile Antakya DEV-GENÇ şubesini açtılar.

Mekan olarak Ergönül’ün evi kullanılıyordu. Bilenler ve Arif Okay gibi anımsayanlar, DEV-GENÇ levhasını evinin önüne astığını aktarıyor, yazıyor.

Burada gündüzleri yoksul öğrenciler Nazime Nine’nin yemekleriyle karınlarını doyuruyorlardı. Yalçın Ergönül onlara

matematik ve resim dersleri veriyordu. Akşamdan sonra kentin devrimcileri bir araya geliyor, marksist literatürden seçilmiş eserler okuyor, şiirler ve makaleleri değerlendiriyor, zaman zaman marşlar söylüyorlardı.

SÜLEYMAN OKAY.

Okay'ın Ağustos 1977'de Hakimiyet Sanat'ta yayınlanan "Karanlığı Soymak" şiiri o günleri anlatır, gelin hep beraber okuyalım derim :

“KARANLIĞI SOYMAK

Akşamdı

Emekçi Abbas geldi önce
Yanında Nimet, Barış, Hürriyet,
Gök gözlü Fatoş,
Hikmet, Fatih, Bülent,
Kasım, Yahya, Abidin
Suavi, Yalçın, İsmet

Ve Kara Memet

Çıkageldiler

Kavanozdaki kaçak rakı

Zehir zemberek

Masada kara zeytin

Ekmek

Ve testide su, bardak

Kağıt, kalem

Kitap, kitap, kitap

Geldiler

Ay girdi odaya

Gezindi yüzlerinde bir bir

Çatık kaşlar yumuşadı

Aralandı dudaklar

Ajan yoktu içlerinde

Konuştular

Geceyi tükettiler

Soydular karanlığı

Bir bilinç gergefinde

Umudu, direnci işlediler”

(Hakimiyet Sanat, Ağustos 1977).

Bu şiirde ismi geçenlerden Kasım Kasım Yücel'dir. Yalçın Ergönül'dür...

İsmi geçenlerden ikisininkini aklımızda tutalım : Abidin ve Suavi. Birazdan yeniden karşılaşabiliriz. Hazır mısınız ?

“Kulağı delikler” fena halde tedirğindi, hem de nasıl...

Sol Hareket Tarihi içinde Hatay'ın onuru, sosyalist militanların en cesuru, dürüst, tanınan, örgütleyici ve çok birikimli bir insan olan Yalçın Ergönül, 14 Haziran 1970'te evinin avlusundaki bir turunç ağacına asılı bulundu. 1922 doğumlu, Süleyman Okay dahil Antakyalı birçok gence sömürüyü, sınıf çelişkisini, sosyalizmi anlatan, açıklayan, belleten Yalçın Usta, bir turunç dalına asılarak “intihar” edecek adam değildi. Yetkililer “intihar etti” diyerek bu açık cinayetin üstünü kapatmak istediler. Ama Antakyalılar yalana inanmadı...

Bu faili meçhul cinayet unutulmadı.

Günümüzde bile Antakyalıların hafızalarında ve yazdıklarında ve anılarında “daha dün gibi capcanlı”.

Süleyman Okay'ın yol arkadaşına, “omuz yoldaşına” adadığı şiir, üç yıl sonra yayınlanacak, aynen aktarıyorum:

“KİRVEM

-Yalçın Ustanın anısına-

Kirvem akşamları
güzel yorgunluğumuzu taşırdık evlere
etimiz kaçak rakımız bulunurdu
soframızda
sen gelirdin hatice gelirdi
en sığağından diyalogumuzu kurar
başlardık kavgalarımıza

Bizim de açmazlara düştüğümüz olurdu
yenilerdik kafamızdaki sıcak
yıllanmış birikimleri

Sen kızardın kirvem
biz de kızardık
bekleyişimiz yıpratırdı bizi
oysa her gün yeniden
dallara su yürürdü

Kirvem çiçeklerin kanı damarlarında
renksiz dolaşır
görsen inanmazsın kırmızı bir gülün
beyaz akan kanını
kolay değil bir yerlere ulaşmak
birden sıçramalar
büyük bekleyişlerin ürünü

Kirvem gençliğimiz bir dağ başında
günahsız akan sular gibiydi
kaldırımları eskitemedik seninle
ardımıza baktık bir gün
uzun bir yolculuğun yorgunluğu
bir namlunun yivleri gibiydi
eğri ve gerekli
sen gülerdin şaşkınlığıma
iyimserliğin çiçek açardı

Şimdilerde
ağaçlarımızı taşıyanlar çoğaldı kirvem
hızlı koşan atlarımızın sırtında
kocaman yaralar
çember daraldı kirvem
geçitler azaldı

Kalk kirvem yaklaş bana
kimseler duymasın anlamasın
sana yeni ve sıcak aşklardan söz edeceğim”

(Antakya Gazetesi, 18 Temmuz 1973).

12 Mart 1971 cuntasının “Balyoz Harekatı” adını taktığı baskı ve zulümler dizisi sırasında Okay gözaltına alındı...

Bu yıllarda da şiir yazmayı sürdürdü. Şiirleri Yeni Edebiyat, Yansına, Ozanca, Hakimiyet Sanat, Ilgaz dergilerinde yayınlandı.

Aynı dönemde arkadaşı Mehmet Bekir Soydan'ın Kurtuluş Gazetesi'nde uzun yıllar köşe yazarlığı yaptı ve şiirlerinden bir bölümünü de bu gazetede yayınladı. Ayrıca mizah yazıları yazdı. Okay'ın mizah gücü şaşırtıcı derecede kuvvetlidir. Aziz Nesin'lik gülmeceleeri, esprili düşünce yazıları anılmalı. Yaşamı boyunca çok sayıda şiir ve öykü yayınladı.

Ancak sürekli izlenmesi, ev baskınları, Antakya parklarında ve sokaklarındaki aramalar ve son iki askeri darbenin dayattığı zulüm yazdıklarının, "güncelerinin" bir bölümünün kaybolmasına neden oldu.

Şair notunu düşüverdi yol defterine, tarihe bir iz bırakmak arzusuyla, bir iz ve kalıcı cinsinden bir ses, gelin kulak verelim ve sessizce dinleyelim:

"Umut hamalıydık

ışık korsanı

karanlığın katiliydik

suç ortağımız güzelim çiçeğim

yaprak yaprak açılan kitaplarımız

sebildi baskınlarda

güncelerimiz talan

onlar giderdi kirli torbalarda

belleğimizdekiler kalırdı geriye"

Zaman geçti...

Okay 1977'de emekli oldu, hak edilmiş bir emeklilik ikramiyesiyle bir matbaa açtı: "Okay Matbaası".

Okay'ın ilk kitabı "Mermi Konuşuyor" bu matbaada basıldı. Ancak kitabın basımından hemen sonra gelen 12 Eylül 1980 darbesi sonucu kitap dağıtılamadan alıkonuldu.

1970'lerin son yıllarında, darbe öncesinde ve izleyen zamanlarda oğlu Adil'in siyasi eylemleri sonucu izlenmesi, tutuklanması, vurulması, iki kez öldürülmek üzere hain tuzaklara düşürülmesi, hapsedilmesi, firarı ve sonrası da Baba Okay'ın en çok çaba harçadığı sonunlar oldu...

12 Eylül 1980 darbesi bizzat Baba Okay'ın üzerine de ağır bir biçimde çöktü, Arif Okay'dan aktarıyorum :

Baba Okay gözaltında tutuldu, bir süre kendisinden haber alınamadı... Daha sonra tutuklandı. Önceden hazırlandığı belli bir kararla 3 aya mahkum edildi. Mahkumiyet kararı delilsiz olup kanaata dayandırılmıştı. Fazlasıyla 5,5 ay yattıktan sonra tahliye edildiğinde akciğer hastalığı iyiden iyiye azıtmıştı. Ankara Numune Hastanesi'nde uzun süre hastalıkla boğuştu. İki yıllık bir tedavi sonucu kendine gelebildi. Ancak hastalık planlanan yıkımı yapmıştı.

Hastalığının hemen sonrasında özenle kurduğu matbaasını elden çıkartmak zorunda kaldı. Okuduklarım ve anlatılanlardan anladığım kadarıyla birçok koldan dayatan öngörülmesi nâ-mümkün türlü harcamaların artması üzerine olmalı...

Gençlik yıllarından beri hedefi olan YAYINEVİ kurma düşünüyü maalesef tam anlamıyla gerçekleştiremedi. Bu büyük bir üzüntü kaynağıydı mutlaka.

1988'de elinde ve belleğinde kalanlarla oluşturduğu “Sevda Tutuklanamaz” adlı ikinci şiir kitabını Atak Yayıncılık okuyucularına sundu.

Ama bu kitapta duyurusu yapılan “Hişşt” adlı öykü ve “Hatay’da Sol Hareket” adlı anı kitabı çalışmaları maalesef yitti.

Öykülerinin derlemesi olan ve “Hişşt !” başlığını taşıyan bir kitabı 2004’te yayınlandı : Okuduğum kitap bir harikadır...

1980’li yılların sonu ve 1990’lı yıllarda Halkevi ve İnsan

Hakları Derneği’nde başkanlık yaptı...

Bu dönemde Yaba Öykü, Güney Uyanış, Tavır, Yeni Şiir, Güney Rüzgarı, Hatay’da Önder dergilerinde şiir ve yazılar yayınladı.

1996’da üçüncü şiir kitabı olan ve Antakya’da çok tanınan ve çok tutulan “Şakayık”, kendisi de Antakyalı olan sosyalizmi babasından ve Süleyman Okay’dan öğrenmeye başlayan Ayşe Nur Sarısözen-Zarakolu ile Ragıp Zarakolu’nun kurduğu ve yönettiği Belge Yayıncılık tarafından okuyucuya sunuldu.

Süleyman Okay mücadeleye geçen dopdolu 71 yıldan sonra 20 Eylül 1999’da aramızdan ayrıldı.

Ölümünden sonra 2001’de “Hoşçakalın Dostlarım” adlı şiir kitabı yayınlandı.

“Hişşt !” adlı öyküler kitabı 2004 yılında okuyucuya ulaştı. Süleyman Okay vefatından sonra sevenleri ve yakınları tarafından Antakya’da ve başka kentlerde yapılan değişik etkinliklerle anıldı. Yaşamı ve eserleriyle unutulmadığı ve unutulmayacağı en somut biçimiyle dosta ve düşmana gösterildi :

Okay’ın iyi bilinen “Aynalar” şiirinin “Demirciler Çarşısı” adlı bölümü 20 Eylül 2001 tarihinde pirinç bir levhaya yazılı olarak

Demirciler Çarşısı'na törenle asıldı. Levha orada üç yıl asılı kaldı. Ne yazık ki 2004 belediye seçimlerinden hemen sonra kayboldu. Veya kaybedildi. Veya çalındı.

Birçok yazar ve aydının bu konuyu sorgulamasına karşın belediye tarafından mı yoksa işgüzar birileri tarafından mı indirildiği bir türlü ortaya çıkarılmadı.

Ölümünün 5. yılında düzenlenen “Süleyman Okay Şiir Yarışması”nı Halide Yıldırım “İssız Kuğu” adlı şiir dosyasıyla kazandı. Bu çalışma Okay ailesinin maddi katkılarıyla yayınlandı ve okuyucuya ulaştırıldı.

Şair, 6. ölüm yıldönümünde İstanbul'da Tohum Kültür Merkezi'nde yapılan bir etkinlikle anıldı.

7. Ve 8. ölüm yıldönümlerinde çeşitli yerli ve ulusal dergi ve gazetelerde şiirleriyle anıldı.

Ölümünün 9. yılında yayınlanan “Nerde Benim Oruğum” adlı yapıt, yayınlanan altıncı kitabıdır. Antakya ve çevresinde ilgiyle karşılanan kitap Türkiye genelinde dilbilimci ve folklorcuların da ilgisini çekmiştir. Bu kitapla Süleyman Okay'ın yerel kültüre katkısı en şirin haliyle ortaya çıkmıştır. Bu kitaba ve diline ilişkin bölümde bu konulara daha ayrıntılı bir biçimde aşağıda değiniyorum...

10. ölüm yıldönümünde “Midesel Eğitim” adlı kitabı çıktı. Bu kitaba ilişkin bölümde ayrıntılı bir biçimde değiniyorum...

“Ben Süleyman Okay'ım
Hoş geldim dünyaya
Kavgayla geçti ömrüm
Yer ayırabildim sevdaya”

NOT : Süleyman Okay'ın burada sunduğum yaşam öyküsünü oğlu ve kitaplarının birkaçını sıkı çalışarak en iyi biçimde bizzat yayına hazırlayan Arif Okay'ın künyelerini kaynakçada sunduğum iki makalesinden ve metin içinde andığım kaynaklardan aktarıyorum. Bu vesileyle Arif Okay'a bir kez daha teşekkür ediyorum.

Arif Okay'ın kaleme aldığı makaleleri birbiriyle karşılaştırarak bütünleştirirken Okay'ın şiirlerinden birkaçını yaşam öyküsünün ilgili dilimlerine yerleştirdim. Kimi yinelemeleri çıkardım. Kimi ekler yaptım.

Kaçınılamaz dizgi hatalarını düzelttim.

Süleyman Okay'ın kitaplarından birkaçının künyesini de kaynakçada sunuyorum.

Okay'ın yaşam hikayesi daha ayrıntılı, belgelere dayalı araştırmaların, incelemelerin, ciddi ve hakikaten bilimsel çalışmaların konusu olmaya aday. Umarım bir gönüllü meraklısı çıkar. Keşfedilmeyi bekleyen bir okyanus var. Aklınızda bulunsun.

Süleyman Okay'ın yaşam öyküsü Antakya'nın ve Hatay ilinin yakın tarihine ve sosyalizmin yayılması bağlamında bu önemli kentimizdeki ve bölgedeki sol hareketin geçmişine de ışık tutacaktır. Yalçın Ergönül örneği ve dönemin diğer ilericileri, devrimcileri de anılarak, bugünümüze kadar maalesef ihmal edilen veya arzu edilen düzeyde incelenmeyen/incelenemeyen Antakya'nın ve Hatay'ın toplumsal tarihi, Antakya'da ve çevresinde Sol Hareketin Tarihi böylece geç bile olsa yaratanalarına saygı ve sevgi işareti olarak yayınlanmalıdır.

Bu çalışmam bu konuda bir parça bile yol açıcı olursa amacına ulaşacaktır.

SUAVİ BARUTÇU VE ABLASI MEZİYET HANIM

Süleyman Okay'ın çocukluk ve ilk gençlik arkadaşı Suavi Barutçu'nun bir özelliği var, daha çocukken "İstanbul'u keşfe" çıkmış olması. Bu açıdan ve sonrasında son derece ilginç bir çocuk ve delikanlıdır.

Bu özelliğini Güzin Dino sayesinde öğrendim.

1943'ün başından Mayıs 1945'e kadar Abidin ve Güzin Dino, Abidin'in sürgünlüğü nedeniyle Adana'da yaşıyorlar.

Abidin ekmek paralarını çıkarmak üzere Türk Sözü

gazetesinde çalışıyor, genç çift evle gazete arasında mekik dokuyor. Bir süre geçince Güzin önce Adana Erkek Lisesi'nde sonra Adana Kız Lisesi'nde öğretmenlik yapıyor.

Adı "komüniste çıkmış" ve sürgün Abidin'le 22 Eylül 1943'ten beri evli olduğu için hiçbir öğretmenin selam vermeye bile cesaret edemediği Adana'da ve okulda Güzin'le cesurca arkadaşlık eden bir tek kişi vardır ve bu kişi Meziyet Barutçu isimli Antakyalı genç bir kadın öğretmendir.

Meziyet Hanım o sırada çocuk Suavi Barutçu'nun ablasıdır ve Adana'da tek başına kalmaması için Suavi O'nunla Adana'dadır.

Meziyet Hanım Güzin'in hem meslektaşı hem de çok sıkı arkadaşıdır, birlikte Park'a gidip gazoz içtikleri, muhalebiciye gidip muhallebe yedikleri bile oluyor...

Suavi Barutçu ablasının yanında kalıyor. Bilirsiniz Adana'da İstasyon kent merkezine yakındır, geçen trenlerin sesi kentten iyi duyulur. Suavi Barutçu bu sese dayanamıyor bir gün ve gardan trene atlayıp ver elini İstanbul diyor. Kimseye söylemeden, haber filan da iletmeden. Belki son anda aldığı bir kararla, "Bir de şu İstanbul'u göreyim" dedi herhalde...

Tek başına.

Tabi en önce Ablası, Adana'daki tanıdıkları başına bir şey geldi korkusuyla perperişan oluyor, hatta kayboldu falan diye polise haber veriyorlar.

Ama Adana'daki arama ve taramalar sonuçsuz kalıyor...

Üç dört gün veya bir hafta sonra Suavi Barutçu gittiği gibi aniden ortaya çıkıyor, yine trenle dönüp gelerek: Üstü başı fena halde kirlenmiş, pislenmiş... Saç baş neredeyse bitlenmiş...

Bu çocuk işte o çocuk aklıyla atlamış bir trene ve gitmiş İstanbul'a : Bu büyük kentte dolaşmış, gezmiş, sonra da korkmuş mu ne olmuş, dönmüş gelmiş.

Evet İstanbul her zaman çocukların hayal dünyasını ve rüyalarını süslemiş koskocaman bir masal-kenttir, ama gerçek biraz daha farklıydı mutlaka.

Güzin Dino Gel Zaman Git Zaman başlıklı kitabında Suavi Barutçu'nun bu serüveninden ve Meziyet Barutçu'dan söz ediyor.

Ama Meziyet Hanım'ın başına bir dert açılmasını diye veya anımsayamadığı için ismini bir yerde "Nezihe", bir yerde "Zehra" olarak yazıyor.

Bu konuları, Suavi Barutçu'yu ve Meziyet Hanımı, Güzin'le Abidin Dino üzerine çalışmamı sürdürürken gerçekleştirdiğim düzenli söyleşilerimizden birinde konuştuk. Abidin Dino 1913-1993 isimli üç ciltlik ömür törpüsü kitabımda aktardığım konuşmamızın, "ANTAKYALI CESUR KADIN ÖĞRETMEN : MEZİYET BARUTÇU" başlıklı bu bölümünü aynen alıyorum :

Güzin anlatıyor: "Adana'da çok paramız yoktu ama düzenli yemek yedik. Adana'da dehşet muhallebiciler vardı o günlerde. Zaman zaman öğretmen arkadaşım Nezihe ile giderdik ve o güzelim muhallebiden yerdik. Abidin'le de gittiğimiz olurdu."

Güzin'in burada ve Gel Zaman Git Zaman'da bazen "Zehra" bazen "Nezihe" ismini takarak andığı, "öğretmen arkadaşı", Süleyman Okay'ın oğlu, değerli dostum yazar ve araştırmacı Arif Okay'ın yardımlarıyla yaptığımız araştırmalara göre, Meziyet Barutçu'dur.

Antakyalı olması vesilesiyle Arif Okay'ın yakından tanıdığı Meziyet Hanım ile gerçekleştirdiği söyleşide, Meziyet Barutçu, Adana ve Ankara'da öğretmenken, Güzin ve Abidin Dino'yu çok iyi tanıdığını, onlarla Adana'da ve daha sonra Ankara'da arkadaşlığını sürdürdüğünü, evlerine gidip geldiğini ve nihayet birlikte çekilmiş fotoğraflarının bulunduğunu anlattı. Elbette bunlar çok önemli bilgiler ve veriler.

Güzin'e Meziyet Hanım'dan, artık İstanbul'da yaşadığından söz ettiğimde, Güzin ismini ve kendisini hatırladı ve sonra şunları konuştuk. Buyurun söyleşimize:

Güzin Dino : Meziyet Hanım Adana'da küçük kardeşiyle yaşıyordu. Meziyet komünist değildi. Fakat çok cesurdu. Ve çok sevimliydi.

Ancak ne yazık ki cesaret konusunda tekti. Başka kadın öğretmenler benimle ve/veya Abidin'le selamlaşmaktan bile kaçınırken Meziyet sürekli yanımdaydı. Meziyet, İstanbul'da Edebiyat Fakültesi'nde bir hafta öğrencim bile olmuş, düşünebiliyor musunuz? (Güzin sürgündeki Abidin Dino ile evlenmek üzere Ağustos 1943'te Adana'ya gelene kadar Edebiyat Fakültesi'nde öğretim üyesiydi. MŞG) Sonra beni Adana'da buldu... Hatta 1991 yazında, yıllar sonra, İstanbul'a döndüğümüzü gazetelerden öğrenince geldi beni yine buldu, görüştük. Her zamanki gibi sevimli ve hoştu.

MŞG : Adana'da birlikte kaldığı küçük kardeşinin ismi Suavi Barutçu. Hani Gel Zaman Git Zaman'da anlatıyorsunuz ya, bir ara Adana'da ortadan kaybolan çocuk. Hani bir trene atlayıp İstanbul'a kadar giden ve birkaç gün sonra Adana'ya dönen çocuk.

GD : Suavi ismini hiç hatırlamıyorum. Aklımda sanki Haluk gibi kalmış küçük kardeşinin ismi.

MŞG : İstanbul'da yaşayan dostum Arif Okay, Suavi Barutçu ile konuştu ve O bu "firar" olayını doğruladı. Demek ki Suavi Barutçu...

Abidin Dino

İkinci Kitap 1942-1952

M. ŞEHMUS GÜZEL

KitapYAYINEVI

GD : Hiç bilemiyorum. Hiç hatırlamıyorum bu ismi.

MŞG : Daha çarpıcı olan ise şu : Suavi Barutçu'nun bir süre sonra komünist olması. Ve 1951'de Türkiye Komünist Partisi'ne yönelik o tutuklama furyasında O'nun da tutuklanması. Suavi Barutçu'nun komünistliği benimsemesinde Abidin'in veya Abidin'le birlikte Adana'da sürgün ağabeyi Arif Dino'nun etrafında toplanan Yaşar Kemal'li, Orhan Kemal'li, Taci Karan'lı, Taha Toros'lu o sevimli genç topluluğun etkisi oldu mu?

GD : Hiç bilemem.”

Araştırmamız gereken bir konu daha. Süleyman Okay'ın yeri gelince şiirinde Abidin isminden sonra Suavi ismine yer vermesi bir işaret olabilir. Suavi Barutçu ismini not etmeli hemen ve Okay'ın işaretini izlemeli...

KASIM YÜCEL, ARİF HİKMET KATIPOĞLU, SÜLEYMAN OKAY İSKENDERUN'DA KAYIKTA. ÜÇÜ DE 1928'Lİ. ÜÇÜ DE YOLDAŞ VE ARKADAŞ. BİR ÖMÜR BOYUNCA.

SÜLEYMAN OKAY'IN ŞİİRİ

“Kurun sofraları yiyin

beni tüketemezsiniz

bir girdim içinize çıkmam ölümlerle

ben aynayım yansıyan sabahlara

ben LUMUMBA”

Okay'ın şiirinde Afrika da var. Kuzey Amerika yerli halklarından “Apaçiler” de, öyküleri de. Her şiirinde bir hikaya anlatır o satırlarında.

Yeri ve anı gelir “Antakya'nın nabızı atıyor bileklerimde” der ve şiirinin anadamarını açıklar :

Bu anadamar Antakya'dır. Antakyalılardır. Dağlarıdır : Habib-i Neccar Dağı. Akarsularıdır : Al sana işte Asi Nehri.

Evet şiirinin anadamarı Antakya ve çevresidir. Mahalleleridir. Gençlerin ve daha az gençlerin abonesi oldukları kahveleri. Sokakları. Bilhassa dar sokakları. Evleri. Piknik mekanlarıdır. İskenderun'dur. Kırıkhan'dır. Samandağı'dır. Denizdir : Akdeniz...

Tarih, coğrafya, sosyoloji, hayat ve sanat, Kapital de içinde siyasetbilimi ve hepsi bazen bir şiirde birarada.

Şiir yazılı veya sözlü olsun, fikirle, düşünceyle, inançla, aşkla, özlemle, kavuşmak arzusuyla, hasret ve nostaljiyle, melankolisi eksiksiz, yaşamın sözcüklere düşülmesidir. Bir daha kalkmamacasına. Yazan bilir. Her yazan şair olmasa bile.

Yaşanılanlar, yaşanmışlıklar sözcüklere düşüldükçe yazılırlar da. Kalırlar da.

Şiir yarınlara gebedir.

Yazan her zaman şiire can veren olmasa bile. Yakınındaki dinleyenlerden biri de bu işi yapabilir. Onlar da tarihe bırakılır böylece. Coğrafyadan kopmadan asla.

Şiir, bunun artık tartışması bile olmaz, tarihteki özlem, aşk, tutku, kavuşmak yada kavuşamamak, göçmek, gitmek yada gidememek izlerinin silinmeyenleridir o zaman. Enazından burada böyle.

Süleyman Okay anadan doğma şair midir ? Yaşadıkları mı onu şair kılmıştır ? Bunu okuyan yanıtlar, şairin sustuğu nokta da burasıdır. Şairin görevi şiirini yazar yazmaz biter. Şair şiir nöbetine başlar. Yaşamayı, sevmeyi, sevilmeyi ihmal etmeden.

Yenisi yazılana kadar.

Saati ve sırası gelince şiir ortaya çıkar. Saati belli olmaz. Ne zaman geleceğini önceden bildirmez. Kapınızı aniden çalar, karşınıza aniden çıkar ve kimi kez şairini bile şaşırtır : Bu şiir benden mi sorusunu sordurur. Evet bendendir dediği an şiir bitmiştir.

Sonrası okuyucularına, meraklılarına kalır.

Süleyman Okay Anadolu'nun göz nuru ve alinteri mekanlarından, okur yazarı, şairi, sanatçısı, aydını öteden beri bol ve cömert Antakya'dan çıkan şairlerimizdendir. İlhamını buradan alır. Duygu ve düşüncesi kendindedir. Sadece bu kadar değil elbette. Mutlaka dahası da var. Bunu okudukça şiirlerini bizzat görmek ve tadına varmak olanağı buluyoruz.

Süleyman Okay Antakyalıları, yakın dostlarını anlatır şiirlerinde : İşte 1971'de kaleme aldığı uzun şiiri Aynalar'da Antakya'nın devrimci ve sosyalistlerinden Ahmet Sırrı Hocaoğlu, Veysi Sarısözen, Suavi Barutçu ve Mustafa Kuseyri'yi bütün özellikleriyle şu satırlarda ölümsüzleştiriyor:

“AYNALAR VII

Yön’de dar bir pencereden bakıyor

Hocaoğlu Sırrı
kızıl bardağında durgun
bir tadımlık ihtilal
dudaklarında Kapital’den ezgiler
şehir kulübünün gediklisi
hanlar hamamlar geçip gidiyor ceplerinden
külahlarını ters giydiriyor burjuvalara
çelişkiler yumağıyla örüyor kazaklarını
anamalcılarla iç içe

saygın sosyalist burjuva Hocaoğlu Sırrı

balın peteği
koza sarısı umut yeşili
ve şafağın doğum sancısı
düşünce toprağa
ince poyraza karşı
yapraklarını yenileyen
sürgün dal gibiydi Veysi
keçi kılı heybesiyle
bir iklimden bir iklime
akışını bulunca suların
çimerdi bir kıyıdan bir kıyıya

Suavi can çocuk kapalı bir kutu
açtım gülücükler aktı ansızın
dudaklarından
açtım bilgelik kavga yediveren çiçekler

Ya Kuseyirzade Mustafa
safa geldin kardeşim
soframıza otur hele
bir tadımlık sohbet bir yudum teori
bakışlarında zadelik
bir yama gibi iğreti
yakışmamış yakışıklım
o kurşun o çıyan o zemheri
gözdağı
ve mezarın başında yiğitlerimiz
karınca gibi çoktular”

Şair şiirini neden yazıyor ? Şairin şiir yazma arzusu, gereksinmesi ne zaman başlar ? Uykusuz geceler, yarım kalmış rüyalar, bitmemiş yürüyüşler, umutla veya umutsuz beklèmeler, beklenenin gelmemesi, umulanın gerçekleşmemesi, yolculuk, hareketsiz bir yolculuk, baba ve ana sevgisi, özlem, ayrılık, ölüm, ölüm korkusu şiirin tetikleyicileridir, teşvik edicileridir.

Örneğin babası Arif Okay'ın vefatı üzerine yazdığı, babası toprağa verilirken okuduğu ve daha sonra yayınlanan şu şiiri;

“GİTTİ

Yar gitti
İçimden bahar gitti...
Yokluk üstüne yokluk...

Var gitti
Gurur gitti, ar gitti
Çünkü yar gitti.
Baba gitti
Peşinden cümle akraba gitti
Dostlardaki “Merhaba!” gitti
At gitti, araba gitti
Çünkü baba gitti.
İstikbal gitti
Bir neş’eli hal gitti
Bir meyve yüklü dal gitti
Arı gitti, bal gitti
Çünkü istikbal gitti.

(İleri Hürriyet, 15 Mayıs 1949).”

Süleyman Okay ilkokulu, ortaokulu ve lise biri Antakya’da okudu, kendisine ayrılan zaman diliminin tümünü burada yaşadı: Başlı ormanlarla, düşüncesi dağların zirveleriyle iletişim içinde, kendi dünyasında kendiyile ve çevresiyle barışık.

Evet Antakya’da : Portakal ve mandalina ve defne kokulu bu güzel ve güneşi güleç şehrin çok sesli ve çok kültürlü, çok dinli ve çok dilli ortamında, hakiki demokrat, sosyalist, devrimci, hani tutmasalar özgür ve bağımsız ve neredeyse tümüyle özerk bir arkadaş topluluğu içinde, hoşgörüsü eksik olmayan bir çevrede diyeceğim.

Temiz ve bilhassa parazitsiz bir hava soluyan Okay gençlik yıllarında ve biraz sonra devrimcilerle ve devrimle tanıştı.

Orada işte sol gelenekle tarihten gelen ve geleceğe uzanan köprüde yürümeye başladı.

Antakya, bilenler bilir, solun kalelerinden biridir öteden beri. Tarihi henüz yazılmamış bir deneyimler destanıdır. Oradan gelenler, anılar, kokular, tadlar şiirinde eksik değildir.

Simdi tam sırasıdır bir parça uzunca ama şairin şiirini bütün tadıyla sunan şiirini okumanın.

Bir nefeslenin önce, sonra dalalım hep birlikte : İmgeleri cömert, kendisi modern, tarih, coğrafya ve sosyolojiyle ve Asi Nehri'yle yıkanmış, ütülenmiş, güneşe serilmiş şiirine.

Aman es geçmeyelim davetliler arasında “Engels amca” bile var. Marx'ı arıyor olmasın ? Haydi biz de katılalım “aramaya” :

“NERDE KALMIŞTIK ANTAKYA’M

I

Bir tandır sıcaklığında yorgansız geceler
geceler boyu yıldızlar parkta uyur
arada bir göz kırpar
kayar nöbet değiştirir yakamıza konar
ışık böcekleri uğurdan kanatlarıyla

Zil zurnadır artık Antakya
sevdaları emer en sıcak uçlarından
Çiçek Kahvesi'nden geçilir karşı kıyıya çimerek
çimmek arınmaktır günahlarından
günahlar işlenmek içindir kanaviçe sevişmelerle

Kantara Çıkmazı'ndan çıkararak geldim
hoş geldim masanıza
armonika mı ağzınızdaki Bağdat türküsü
acaip baş mı bağlar Antakya hanımları
belle'lerde bulgur kaynatır
sokuda bulgur
havanda biber döver
çocuklar kettüş oynarken
bire'ler kele'ler saç saça baş başa
fırfır gülle yoyo
ve küspeci Havran'ın sinisinde
tepeleme fehli incirler

Enzehlet'te seyran kilimleri
çapıt dokuma yün karışımı anılar
ocaklarda çalı çırpı patlıcan dolması eşki-aşı
tabbuhalarda
kırmızı çiçek açar sarmeyciler
zembillerde keşşir şekerkamışı
yılan balıkları canlı oryantal

Nerde kalmıştık anımsat
ama nerde kalmıştık
yoksullaştı belleğim
Çanacık'ta bir sokakta
nefesim geziye mi çıkmıştı
iki ayaklı bir boğayı çıldırtmıştı
Kırmızı kravatım

Yalçın Usta
sen hala sol-ak mısın

Camlı Kahve'de
elini uzatsan sulara değer
gele'ler bölüşülür akşamları
meyan şerbetlerindeki dingin
ve buzlu konaklar
konuk kumru
asma dallarında
yemyeşil bir asma kurdu
suskun karıncalar
ellerim nerdesiniz

Kıyısında dur bir nefeslik
Bizans surlarının
Öksürük Deliği'nden
kimler gelip geçti
bu kaynayan mozaik kentten

Ben giderim ardımda iz bırakmadan
açmayın anıların demirkapılarını
ak kağıt üstünde kara yazgım
sulak gözlüm Zuğeybe suları
akıyor hâlâ suskun çeşmelerden

II

Geldim sana
geceyi ilkel bir tezgahda işledim
kıvrak motiflere kondu yilkının
Zümrüdü Anka kuşları
geceden arta kalan yoğun sevişmeleri
dallarda bıraktı kumrular
turuncu sarhoşluklar içinde artık
sabahın ilk serinliği
cömert bir rüzgarın dallardaki
mahmur valsini izliyorum
sarışın uykulardan sonra
birden Dörtayak'ta
izmarite dönüşüyor ilk sigaram
Antakyalı düşüncelerime
sığmıyor artık bir fincan kahvenin
esmer kokusu
Camlı Kahve'de iniyorum
aklımın terkisinden
kendimi içiyorum

Lacivert bir türküyü eskitti
nişanlı gecelerde
gerdeğe girdiği mor kuytularda
doğdu Antakya
sebildi suları Defne'nin
zilli sedefleri akıttı sabahlara
eski bir kılıcın çıldırık sesinde
gladyatör çığılı paslandı
soluk soluğaydı artık
Asi Nehri

sığmıyordu yatağına
yılan balıklarını sakladı
koynunda
dev bir su dolabının kovalarından
ıslak ninniler aktı geceler boyu
mozaik uykular üstüne

(...)

V

(...)

Durduk
asırları akıtan Asi Nehrinin kıyısında
karşı tepelerde Bizans artığı
ölü surlar sessizdi artık
baskınlar kimlik değiştirmişti
bir gergedan boynuzuna
üflenmiyordu savaş tamtamları
ölüm bir sinsi yarasa gibi
gelip konuyordu ansızın yüreğimize

Açsak pankartlarımızı
direnişimizin yumuşak karnıydı ayışığı
duygusallığımızdı grev kırıclığımız
açsaydık pankartlarımızı
birden
kimliksiz devrim söylencesi

Oradaydık
tuzlu suların mavi giysileri
kirleniyordu kıyılarda

Ne kaptanı vardı dümende
gemilerin martıladı
anonimdi çığılları
fakat deniz kimlik değiştiriyordu
ırmakların tatlı sularıyla
buluştuğu yerde
rıhtımda boş kovalarla dolaşıyorduk
bir miço bile olamadık
bencildi yenilgimiz

Çocuklar oynuyor bak çimlerin göğsünde
elleri minnacık
bakışları çocuk
çişlerini tutamıyorlar kimi zaman
utanmayı öğreniyorlar böylece

Tam bir yol ağzında
saçları dağınık
adam bakışlı bir çocuk
ışıksız bakışlarını
dökerdi üstümüze
ve bağırırdı
nerede benim çocukluğum diye

ansızın kara gölgelerimize
işte orada durduk

Avuçlarımızdaydı yaşamın eskitilen güncesi
dönüşü olmayan bir sevdanın suskunluğu
açılan nar taneleri gibi yayılırdı yüreğimize
derin güz yıkıntıları doludizgin soyunurdu ağaçlar
biz giyinirdik sımsıkı

Durduk
çerçeveli o hüzün bahçesinden
baktık
diri bir portakalın kabukları gibi
turuncuydu gökyüzü
hışımla savrulan rüzgarın önünde
şaşkındı bulutlar
oysa uzun bir geceye ayarlıydı kum saati
damla damla akıyordu yüreğimize
bir yerlerde ansızın
sevişmeler donuyor
kimliğimiz soruluyordu
valizlerimizdeydi birilerinin elleri
ve saman sarısı bir renge boyanıyordu umut

(...)

VII

Ve akşamları dolu dolu
eski şarap gibiydi beraberliğimiz
toprağın teri ince titreşimlerle
uçuşurken havada
Nâzım gelir kurulurdu baş köşeye
yıkanırdı dudaklarında dizeler
illegal bakışlarında martılar
üveyikler mermiler dolaşırđı
anılarım la dopdolu duruyorum Çanacık'ta
ardımda amatör bir baykuş ansızın
dar bir sokakta
soluğunu döküyor toprağa

Acısına yaşamın daha yeni bulaşmıştı Füzuran
minnacık yüreğinde taşırdı dünyasını
sıcak gecelerde sekili bir evde
göz hapsinde soluk bir kuyunun
ve kırık nahit taşlı avluda
karıncalı zakkum ağaçlı
yuvarlak kalaylı kocaman bir sinide
akşam nevalesi
ve ay ışığının ulaşamadığı köşelerde
gecenin gölgesi
cızırtılı bir plağın
ağır aksak döndüğü gramofon
şarap gibi hoştu
ve belki de nafileydi sohbetimiz
gözgöze miydi sesimdeki eşkalın

ama uzaktı ayakta kalma çabalarımız
Çanacık'ta duruyorum hazırım açığım kendime

Sağır dilsizler birer gölge gibi geçiyor kıyımdan
duyabiliyorum acılarını sessizliğin
tükenmiş başlamayan kavgaları yılık atlarının
tetikler düşüyor güpegündüz
bir yerlerde infazını suluyor yine zabitan
susuyor varoşlarda ağlayan çocuklar
yıllanmış çınarın kuşları susuyor
sonra madalyonlar şiltler plaketler

Şu an çocukların
düşlerinde görmedikleri oyuncaklar
elmalı şeker
kuş kanatlarında uçurtmalar
bir anaç çınar kollarını açmış Şirince'de
koynunda uyanık sebil bir çeşme
nerdeyim soruyorum kendime yabancı
zaman mekan sınırlarını zorluyorum
Bir İstanbul'dayım bir Antakya'da

Şu an alнімdan süzülerek geçiyor Asi nehri
dudaklarıma değmeden
gözlerimi yakarak geçiyor
gecenin sisli varoşlarında uyuyor Antakya
yitik çanlarında akordu sessizliğin
şimdi gladyatör yalnızlığı surlarında

kapandı demir kapıları Habib-i Neccar Dağının
Antakya uyuyor şafağa ayarlı saatlerde

Antakya'nın nabzı atıyor bileklerimde
defne yapraklarından yıkanan sular
damıtıyor susuzluğumu
gizli bir örgütle bilendi çarmıhtan önce
dağın durağan göğsünde
antik bir yontu üretti hünerli eller
rüzgar doldurdu içine
ışık su ve ürperen kaçaklar
dolunayla yıkandı Sen Piyer
artık sağnak düşüncelerin tohumları
nergizdi sümbüldü söğecendi
zeytin palası taşıdık eteklerine
geceleri birer nokta gibiydik
ayışığında
gündüzleri seyran sofralarında

Hangi gün ağarırken
çiçek tozları savruldu
acının üstüne

Dudağımda yarım kalmış öyküler
sağnak yağmurlarla gelen
sevdanın
duraksız aranması

Hönker Köşesinde bekliyordum
yoksulluğun savurgan yalnızlığını
Kantara Çıkmazı bir kuyu gibi
duvarlar yıkılır üstüne

VIII

Aynalarda unutma bakışlarını
gülücüklerini dağıtma dudaklarında kalsın
sesini paylaş benimle

Şimdi boşluğu deliyorum
eskitemiş
yüzümde kırklı yılların çizgi takvimi
ütopikti ilk kıvılcımlı yollar
pembe gözlüğün sarhoşluğu
tavşan kanı çaydı şaraptı boğma-rakıydı
en sarhoş anımda Engels amcamın uyarıları
tohumun toprakla sevişmesiydi

Tükenişin başlamayla ilişkisi
her kavganın bir nedeni
her nedenin bir kavgası
Sarılıyor makaraya zamanın ipi
ip çözülüyor yavaş yavaş”

Evet işte ispatı burada : Şair dünden ve günden söz ederken yarınlarımızdan umudunu kesmez. İyi şairin yapacağı da budur zaten. Ve al işte der, tam zamanıdır yazmanın şiirimizi ak kağıtlara, çarpıtılmamış gönüllere umutla perçinlemenin. Duyun beni uykusuz gecelerin ak sabahlarında. Güneşe eş.

Şairdir, kalemini, daktilosunu kullanır ve yazacağını yazıp bırakır. Kıymeti bilinsin diye :

Dün unutulmasın yarınlara umutla bakılsın isteğiyle.

Madem ki yaşanılanla yaşanıl(a)mayan, arzulananla arzulandığı halde yapılamayanlar arasında gidip gelmelerimizdir şiirlerimiz. Gidip gelmelerimizdir şiirlerimiz, yineliyorum : Evet Büyük Defter'de aynen böyle yazılı. Bilinmeli. Bilinsin.

Ben ve "ben"e ilişkin sözcükler olanaklar ölçüsünde çok az kullanılıyor burada yine de. Son analizde şiirde bu sözcükler hiç kullanılmamalı, derim. Şair çünkü sonuç itibariyle kendini anlatır, anlattıkları diğerlerine derslerle yüklü olsa bile.

Bencilik şaire yakışmaz. Şaire sadece. Şair gibi görünene değil. Süleyman Okay bunları bilir ve bilinmesini arzular.

Şiir aşkı ve hüznünü taşıyabilir. Evet yazılı şiirde elbette aşk vardır. Aşkın bütün halleri de.

İşte bir örnek :

“PÜSKÜLLÜ BELÂ

Belâsın başımda
Püsküllü belâ...
Yazmak için
Ne hacet yıldızlara:
Ne hacet ay'a?
Sen varsın başımda;
Belâ;
Püsküllü belâ.”

(Atayolu gazetesi, 19 Nisan 1947)

Şiirinde aşk temalardan biridir. Ama sadece biri. Şairin şiirinde aşktan fazlası da vardır :

Kavuşamamak, kentinden ve kendinden, ailesinden, ülkesinden uzaklaşmak, yalnızlık, zulüm, baskı, itiraz, isyan, kavga, zafere ayarlı saatler ve daha binbir şey vardır. Bütün yaşanmışlık halleri de : Nâfile Cehennem !

Şair şiirlerini ve kitabını sahiplenir. Hakkıdır. Bize artık okumak kalıyor. Bu da az şey sayılmamalı hani.

Bu şiirin içindeki, derinliklerindeki gizil anlamı aramak ve bulmak ta gerekiyor. Gizil ve güçlü anlamı aramak, bulmak, bulmak ve saklamak artık okuyucunun.

Şair şiirinde yerel/”antekeçe” sözcüklerle, arapça ve osmanlıca kelimelerle yakın bir ilişki ve kimi kez özlemle karışık bir tutku

içinde, çünkü amacı yanılmıyorsam tarihî köklere gönderme yapmak. Bilinç altına ve bilinç üstüne hitap etmek. Antakya bu dili iyi anlar. Sadece Antakya da değil elbette.

Şair günlük konuşma dilini de dışlamıyor. Şiirine hız, hareket ve ritm vermek, ışık ve renk katmak ve güçlü imgelerle donatmak arzusuyla olmalı kurumsal, kurulu dilin yapısını bilinçli olarak bir parça zorluyor. Şaire de bu yakışır.

Şairin işine, şairin şiirine karışılmaz derim : Her şair sonuç itibariyle kendi şiirini yazar. Yazılan şiir en önce şairindir. Sonra okuyucunun. Bize de artık şairin şiirini okumak, tadına varmak kalıyor.

Peki iki gözüm öyle olsun ve ispatı için boşuna birçok şiiri birçok parçayı sunmadık. Şarttır çünkü.

Evet bunun şakası da kalmadı kesinlikle çünkü aşktan ve yaşamdan kaçamazsın. Bir yıl veya yirmi yıl önce veya yirmi yıl sonra aşk, ihmal ettiğin aşk, yakalar seni. Ya kulağından çeker. Ya elinden tutar.

Ya da yapışır dudaklarına bal dudaklarıyla. Bırakmaz :

Sarılr.

Sarışınlar solar. Esmerler solmaz.

Asla.

Bu da bize yeter.

Kurtuluşumuz şiirde, aşkta ve sanatta:

Sarılr şiirine.

Sarılr aşk(ı)na, şiire ve sanata.

Dört elle sarıl.

NOTLAR :

Burada hızla ve Arif Okay'ın yardımıyla antekeçedeki kimi kelimenin türkçesini, Antakya içi ve çevresine ilişkin birkaç bilgiyi, anlatılanları anlamakta kolaylık olsun arzusuyla sunuyorum :

Çiçek Kahvesi: Kışla yakınında uzun yıllar önce yıkılan, ailelerin ve aydın gençlerin devam ettiği kahve ve lokanta.

Kantara Çıkmazı, Çanacık, Hünker Köşesi (Hünkar Köşesi), Şirince, Dörtayak : Eski Antakya'da kimi mahalle ve sokak.

Enzehlet, Zeytin Palas : O zamanlar gidilen piknik yerleri.

Defne : Antakya'da bugünkü Harbiye. Şelalesi ile ünlü bir vadi ve belde.

Zuğeybe : Dursunlu Beldesinden Antakya'ya verilen içim suyu, bir içim su, evet evet bildiğimiz su, ama hakikaten güzel bir su.

Tabbuha: Toprak kap.

Belle: Bulgur kurutulmuş alan.

Sarmeyçi: Sarmaiçi, kısıra benzer Antakya'ya özgü bir yiyecek.

Soku: Bulgur, biber dövülen içi oyuk taş.

Öksürük Deliği: Ortası delik bir sur parçasıydı. İçinden geçilirse hastaların iyileşeceğine inanılırdı. Yerine Hastane yapıldı.

Keşşir: Siyah havuç.

MİDESEL BAYRAM

1970'lerin başında Antakya'dayız. 1 Nisan 1972'den itibaren yayınlanan toplumcu nitelikli Kurtuluş isimli günlük gazetede başyazar ve yönetici olarak çalışan Süleyman Okay, değişik sayfalarda birçok takma isimle köşe yazıları döktürüyor. Şiir yazıyor. Mani, deneme, öykü de...

Kimi zaman yarattığı iki köşe yazarı birbiriyle ağız dalaşına bile giriyor. Maksat düşman çatlatmak ve okuyucuya heyecanlı anlar yaşatmak olunca.

Süleyman Okay'ın yarattığı "Sınıfsız Diplomalı Aşçı Abbuş Usta" nam köşe yazarı okuyucularına her gün bir "leçete" aman pardon reçete sunuyor. Hayır doktor leçetesi veya reçetesi değil basbayağı yemek reçetesi. Adam aşçı dedik ya işte elbette yemek reçetesi sunacak.

Ancak giyinişinden yemek yişişine kadar sıfırdan, yok olmadı Okay'ın ince ve derin zihninden yaratılan köşe yazarı öyle bir dil kullanılıyor, öyle bir biçimde yazıyor ki erkek mi kadın mı olduğu bile anlaşılamiyor. Nitekim kimi okuyucusu onun cinsini, neyin nesi, kimin fesi olduğunu bir türlü anlayamıyor. Meseleye bir çare bulmak arzusuyla olmalı, Okay kendi annesi Fatma Nine'den Abbuş'a bi mektup gönderiyo ve bu mektupta kimi ipuçlarını bizzat kendisi veriyo. Okuyelim mi ? Ben de Abbuş Ustam gibi "antekece" ağzıyla yazayım da görün deyem :

"Gazatada yimek leçeteni torunum okudu beğe (bana deyi). Hem güldüm, hemi de sevindim çok hoşafıma getti. Senin avrat mı, herif mi ne olduğunu bilmiyom, onun için 'kızım' ya da 'oğlum' demiyeceğim.

Sen yimeği şahpaz avratlar kimi (gibi) yaptırmıyon. Hemi de noksanın var. O seferki yimeğe nohut koydurmadın avrada. O yemek nohutsuz olursa dadı olmaz.” (s. 196).

Evet işin püf noktası da burada :

Abbuş Usta halk adamı, halktan adam, halk için çabalıyor. Az, öz ve bilhassa hesaplı malzemeyle tadı/dadı tuzu yerinde yemek yapılması için reçete sunuyor.

Hepimizin yemek yapmayı bir sanat biçimine dönüştürebileceğimizi sergiliyor.

“Dünden kalanlarla” lezzetli yemek yapılabileceğini bile gösteriyor : İşte “sebzeli aş” bunun bir örneği. İnanmayan sayfa 150’den okur. Abbuş Usta “gourmet”liğin dar gelirliler için de geçerli olabileceğini ispat ediyor. Evet en alışılmış sebze ve yiyeceklerden tadında tuzunda lezzetli yemek yapmayı öğretiliyor.

Ucuza ve doyurucu yemek yapmak o günlerde ve her zaman dar gelirlilerin, emekçilerin, bekarların, öğrencilerin ve dulların en önemli meselelerinden biri. Abbuş Usta da bunun için Kurtuluş’taki köşesinden bağrını yırtarak kendine özgü, sıcak, tekerlemelerle dolu, deyişlerle donatılmış, şirin ve alaycı, iğnelemeli ve değindirmeli uslubuyla yazıyor.

Alışverişten yemek yapımına, yemek yiyişinden “herifin” veya “avradın” gönlünü almaya, her konuda ve her zaman pek çok yararlı tavsiyeler de sunuyor :

Örneğin yaprak sarması mı yapacağız, “pirinç pahalı, yerine bulgur kullanın” deyiveriyor (s. 127). Pirinçin kilosu on papel olmuş 1973’te. Pes ! Nitekim Abbuş Usta dayanamayıp “beyaz altın” adını takıveriyor “pirinç hanıma”.

Bulgur yerine de kimi kez gırgır olsun deyu burgul yazıyor. Herkes te anlıyor, çünkü kardeşlerim Antakya'da zatan herkes ona burgul deyveriyor zati ; bu da antekeçedir, antekeçe deyiyom emme Abbuş Usta rakılı olduğu zamanlarda kendi kendini dalgaya kaptırıyor ve entekeçe deyveriyor, benceğizi de şaşrtıyo. Na !

Abbuş Usta fiyat endekslerini Borsa'dan takip edyo sanki ve domatesin fiyatı artınca haber veryo : “domatesli çorba” yapacakken kilosunun üç lira olduğunu anımsatıyor. (s. 125). Alma deyveryo, çorbanı domatezsiz yap deyu. Ya da salça koy ! Salçada mı yok ? Yeter !

Yurttaşını sıkı tutyo, fiyatların sürekli artmasını düzenli olarak eleştiriyor. Bakkala “köşe hırsızı” veya “köşe hırhızı” adını takmaktan çekinmiyo. “Kassap” takımını yerden yere vuruyo. Abbuş Usta herkese güvenir “kassaba güvenmez” ! Manavları da sarsalar.

Okuyucusuna çarşıda birkaç satıcıyla pazarlık yaptıktan sonra malın en kalitelisini ve en ucuzunu, yani en hesaplısını almanın yollarını öğretiyor. Eyi adam vesselam şu Abbuş Adam.

Kimi malzemenin bir gün önceden kalanını, kimi kez nedenini de açıklayarak, tavsiye ediyor. Örneğin patlıcanlı kimi yemek için bayatının daha iyi olacağını anımsatıyor.

“Siyaset yapmadığını” iki de bir vurguluyor ama en sıkı siyaseti Abbuş Ustam yapıyor Antakya'da. Hele Ekim 1973 milletvekili seçimleri yaklaştıkça yemeklerinin pardon köşe yazılarının ateşini öyle bir körüklüyor ki değme gitsin.

Haksız sayılmaz Abbuş Ustam.

Herkesin karnını doyurması için çocukluğumuzdan beri alışık olduğumuz domates, çökelek (en iyilerinden biri Antakya'da

yenir), biber, soğan falan filanla ve zeytinyağıyla (tereyağı pahalıdır, şahpazlara yakışır bize değil) kimi zaman margarinle (adını reklamını yapmamak için yazmıyom paramı verdiler de reklamını yapalım indi. Böyle giderse tamamen Abbuş Ustam gibi yazcam ben de) sıkı ve ağzınızdan su akıtacak türden öyle yemekler bulup çıkarıyor ki adam bunların brövesini alsaydı köşeyi dönerdi diyebilirsiniz gelyo.

Ama o kendisi için değil halk için çalışıyor. Nitekim aynen şunları yazıyor :

“Biz daha çok dar gelirlilerin ve maddi gücü zayıfların yararlanacakları yemeklerin reçetelerini sunuyoruz...”

Bunu birkaç kez yineliyor da. He aynen öyledir.

Bu bağlamda “yoğurtlu ekmeğe” diye bir reçetesi var yeme de yanında yat cinsinden (s. 99-100). Öğrencilik günlerimizin sıkı yemeklerinden yoğurtlu ekmeği bu reçeteyi uygulayarak yiyemediğime üzüldüm ve ol nedenle denemesini hemen yaptım kardeşlerim size de deyorum : Ağzınıza layık.

Sonra “salçalı sandaviç” var parası bitikler için “paşa yemeği” (s. 160). Tamam Fransızcası sandwich, Amerikancası sandwicht olan nesneye henüz sandviç denmiyo ama olsun yine de bu reçeteyi aynen yazmalıyım, herkesin işine yarayabilir, bir gün mutlaka veya başka bir gün kesinlikle, hele öğrenci tayfasının. İşte leçetesi:

“Evde bir şey yok. Çarşıdan alıp yapacak para yok, hem de yapacak yürek yok. Bütün bunlar bir araya gelince ne yiyeceksin. (Soru işareti koymaz Abbuş Ustam İki Gözüm). Kolay, hem de basit (Böylesine yinelemelere de bayılır “sınıfsız” ama yine de “diplomalı” aşçımız). Büyük bir parça ekmeği karnından yar. (Nassıl !) Gir mutfağa, uzan tel dolabına, salça kavanozunu al eline, bir türkü dolansın diline (Ne deycim : Abbuş Usta kafiyeye-ye

bayılır. Yine dalgada olmalı.). Kavanozun kapağını aç. Bıçağı daldır içine. Bir miktar çıkar. Ve onu ince tabaka halinde ekmeğin yarılan yanına sür. İyi sür, ustalıklı olsun. Tamam mı. (Yine soru işareti yok.) Şimdi ince biber şişesini al eline, salçalı ekmeğin üstüne ekele (ne deyo ula ?), ince bir tabaka halinde olsun. (...) Derken küçük bir baş soğanı ince ince doğra ve salçalı ekmeğin üstüne diz. (...) Ha bir de, malın (yapılan bütün yemeklerin Abbuş Ustam nezdindeki en üst titri budur : “mal”) üstüne dövülmüş kemmün (“entekece” kimyon) korsan iş tamamlandı demektir. Hayır tamam değil (Buna da bayılır Abbuş Abem, bitti der bitirmez, tarifinin püf noktasını bakarsınız en sona saklamış, annesi Fatma Hanım’ın neden “bozuk çaldığını” şimdi daha eyyi anlıyorum), niye mi diyeceksiniz, zeytin yağı konacak daha. Nereye konacak zeytinyağı ? Hafif hafif ve dökmeden malın üstüne konacak zeytinyağı. Kapat birbirine ekmeği, sandaviç kendiliğinden çıkar ortaya. (He mi ? MŞG)

Hemen bir bardak su doldur. Yanına koy. Odaya girmeye gerek yok. Mutfakta ye malı. Bir ye bir su iç, bir ye bir su iç, bir ye bir su iç... Oh be... Karnımız şişti, güzelce doyduk.”

Evet afiyet şeker olsun. Nassıl ? İşte kestirmeden yemek çıktı. Doyumluk. Dadı da hoştur.

Süleyman Okay’ın hayatını a’sından z’sine tanıyoruz. Eşinden ayrıldıktan sonra belli bir süre, annesi Fatma Nine’yle ve üç çocuğuyla başının çaresine bakmış adam. Dar gelikle o kadar nüfusu geçindirmek kolay değil(di).

Eh iki oğlunu, Arif’i ve Adil’i iyi tanıyan biri olarak ve babanın neler yaptığını çok iyi bilince Süleyman Okay’ın kendisi için bulduğu, yarattığı çareleri, az harcamayla beş nüfus (eşiyle olduğu günleri de katarsak altı nüfus) geçindirmek sihribazlığını okuyucularıyla paylaşmak istemesini insancıl bulmamak mümkün değil.

Bunu bir de kendine özgü tarzda yazması ise işin tatlısı. Tatlı üstündeki kiraz.

Tamam işte tatlı derdemez aklıma geldi Abbuş Ustam damak tadım iki gözüm arada bir tatlı reçeteleri de sunuyor. Hele bi peynirli künefe tarifi var en “kabadayı tatlı”nın neredeyse ağzınızda eridiğini duyumsuyorsunuz. Pes be Ustam bu kadar gerçekçi olmak zorunda mıydın ? Birdenbire çünkü Samandağ, Kırıkhan, Hassa, Belen, Reyhanlı, İskenderun, Antakya, Alankoz tümü birden pat diye Eyfel Kulesi'ninin tepesinden Paris'e yağmaya başlamasınlar mı ? Başlasınlar. Paris'ten ve hatta Fransa'dan çünkü alacakları tarihi bir hesap var ! “Hesabı” çıkarmanın tam saati geldi işte ! Kaçma lan ! Dur lan ! Hesabı öde öyle defol lan !

Abbuş Ustam nereden gelip nereye gittiğini çok iyi bilenlerden, o nedenle “Değişmez bir yanım çiğ köfteyi çok severim” diye itiraf etmekten çekinmiyor (s. 137).

Dayanamayıp “Yanında Arap kebabı da olursa kıyak olur.” diye de ekliyor.

Bu arada özellikle çiğ köftenin parmakla ve ama lütfen sadece üç parmakla yenilmesi gerektiğini vurguluyor. Meraklılarına duyurulur. Benim gibi çocukluğundan beri çiğ köfteyi yapılıp yapılmaz bir parça yeşil salata içinde atıştırmaya alışkanlar için de.

Abbuş Ustamın kabadayı yemeklerinden biri de “İzmir köftesi”dir. Reçetesini biliyorsunuz, tadını da. Ustamın bi tekerlemesi var onu sunmalıyım ama :

“İzmir köftesi. Yiyenin kokmaz nefesi. Yediğinin gecesi bayram eder midesi”.

İşte uzun ince bi yolun sonunda vardığımız nokta Abbuş Ustamın “Midesel Eğitim”i sayesinde varılan noktadır : “Midesel Bayram”. Bu deyiş te Ustamındır.

Ustamın hepinize selamı var. Bilhassa 1973, 1976 ve 1978’de değişik gazetelerdeki köşe yazılarını derleyip “rüyasını” gerçekleştiren büyük oğlu Arif Okay’a ve Arif’in eşi Sündüz Okay’a. Bu teşekkürün başka bir nedeni daha var :

Abbuş Ustam kimi zaman tekerleme, mani, eleştiri, gırgır, tantana falan filan derken arada bir bile olsa dalğaya düşüyo ve reçeteyi vermeyi unutuyo veya köşesi gırgır mırgırla doluyo o zaman reçete meçete oluyo. İşte Sündüz ve Arif, meraklısı için not düşüp yemeğin harbiden reçetesini takdim ediyorlar. Bu da az hizmet sayılmaz. Verilen reçeteler de öyle her yemek kitabında bulunan cinsten olmayınca. Amman kaçırmayın !

Abbuş Ustam yemek içmek (sırası gelince yazmalıyım : Antakya’da kaçak tarafından evde yapılan incir rakısını, yerel adıyla “tini”yi de es geçmeyelim abiler) üzerine yazarken arada bir felsefe kıvılcımları patlatıyor. İşte bir örnek :

“Bir şeyin olmasını istemek başka, oldurmak başkadır.” (s. 112).

Abbuş Ustam neşeli adam, gönlü zengin adam, kadınlara epey takılıyor, hele “burjuvalara”, parmakları “pampal” olanlara.

Ama kadınları koruyucu şeyler de yazıyor.

Hatta onlara hakiki bir antrönör gibi “taktik” bile veriyor, işte ispatı : Kadın “yorgun” olunca yemeği “herife” yaptırmasını çok doğal buluyor örneğin (s. 200-201). Aynen yazıyorum :

“Herifiniz soryo, böğün ne yiydik dedi... Kefli bir geceden onra cilve yap kişiğe. De ki, ‘ben yorgunum’ de, ‘hışım çıkık, böğün yimekliği sen al, sigirtten (çıraklan) yolla’ de... Dedin mi ciğerim, dedisen

diliğe sağlık... Herifin kefli olunca avrat sekelli (sakallı) olur. Sen ele deyince, 'peki avrat' dedi seğe (sana). Ve de gitti."

Böyle antrönöre can kurban deel mi ciğerlerim ? Ama bi de bakyosunuz Abbuş Ustam kendisine cilveleşen komşu kızına yanık, kız da öyle sıradan deel hani "tapu gibi", o zaman "komşu kızına ulaşmanın reçetesini gönderin" (s. 132) deyo ne yapcın ? Hemen ona reçeteyi göndereciksiz. Eyyi çok eyyi.

Her zamanki gibi, Süleyman Okay sayesinde bir kez daha Antakya'nın "pıçağım hakkı için adam"larını tanıyoruz, işte seçmece bir minik liste :

"Deve" Mahmut, "Çapar" Mithat Kırgız gibi... Sonra Mehmet Bekir Soydan, Barış Soydan, Alaaddin Su, Mehmet Ali Solak, Kamil Tosyalı, Kemal Sülker, Halit Çelenk, Yusuf Balcıoğlu, Mustafa Güler, Suphi Barbur gibi ozan, yazar ve emekçilerini, gazetecileriyle, iyi insanlarıyla dost oluyoruz.

Esnafını, ucuz ve pahalı çarşılarını, mahallelerini, lokantalarını ve kahvelerini de öğreniyoruz...

Bunda elbette kitabı hazırlayan ve sunan Arif Okay ve eşi Sündüz Okay'ın notları da tayin edici. Her ikisine de yeniden bin bir teşekkür. Kentlerini ve insanlarını hekketen sevdireyorlar. Bravo.

Süleyman Okay bir rüya gibi ve epey alaycı bir biçimde yansıttığı köşe yazılarının kitap haline getirilmesi arzusunun (s. 129) bugün gerçekleşmiş olduğunu mutlaka Kurtuluş gazetesinin özel baskısında okumuştur. Bundan eminim. Topragı gül olsun. Işıklar içinde yatsın.

Kitabın Künyesi : Süleyman Okay : Midesel Eğitim, yayına hazırlayan : Arif Okay, İstanbul, 2009, birçok fotoğrafla donatılmış 228 sayfa.

(2009'da insanokur sitesinde yayınlandı. 27-28 Ocak 2022'de yeniden pişirdim. Dadı hep yerinde. Sandaviçsiz kalmayın. Buyurun. Afiyet olsun. Bi dehe okyun !)

“NERDE BENİM ORUĞUM...”

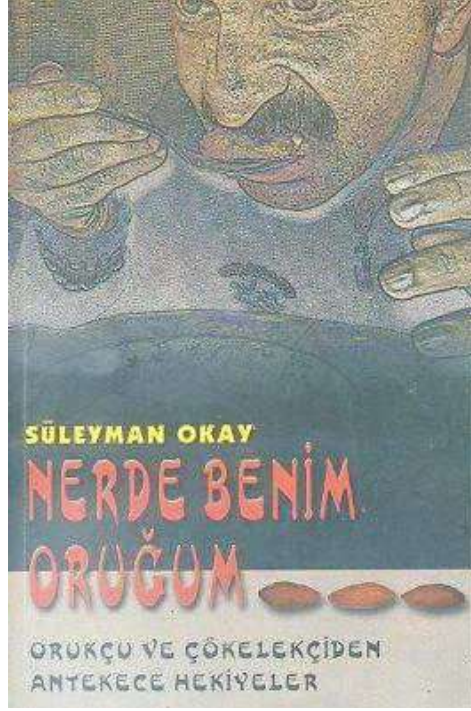
Benim de Arif Okay gibi bir oğlum olsaydı hemen alır başımı giderdim diyelim geliyor : Çünkü Arif Okay kendini zaman zaman unuttu belki ama babasını hiç unutmadı : İşte Arif babasını ve eserlerini yaşıyor, yaşatmayı sürdürüyor :

Babasının kendi zamanında değişik nedenlerle, örneğin yeterli zamanı olmadığı için yayınlamaya fırsat bulamadığı makalelerini, şiirlerini, öykülerin, denemelerini, tavsiyelerini,

yemek tariflerini / reçetelerini / “leçetelerini” Arif derledi topladı ve tek tek yayınladı. Ve yayınlamayı da sürdürüyor :

İşte bu çabanın en son ama sonuncu olmayan örneğidir Nerde Benim Oruğum... başlığını taşıyan kitap.

Bu kitabın Süleyman Okay'ın değişik takma isimlerinden ikisiyle, “Orukçu” ve “Çökelekçi” ile, kaleme aldığı ve Antakya'nın günlük gazetelerinde yayınladığı kısa ve vurucu makalelerinin derlemesidir. Kısa ve vurucu. Bu tür makalelerin en çarpıcı özelliğidir bu ikisi. Kitabın bir de alt başlığı var : Orukçu ve Çökelekçiden Antekece Hekiyeler.

Yazımı “antekece”dir.

Sadece bu kadar da değil : Süleyman Okay, yazında/edebiyatta artık unutulmuş bir yöntemi hakkıyla ve çok iyi bir biçimde uyguluyor : Bölgenin, Hatay vilayetinin “diliyle”/şivesiyle/”ağzıyla” yazıyor. Buyurun işte tadımlık bir alıntı yapıyorum :

“Könçeği düşük, bellersin beli yok. Yokardan aşşağı çuval kimi... Baktım hebiyeye dönük, ‘bire nanca çok yirsin ki bunca karnın şişik’ dedim... O şimit yüzünü eşkitti. ‘Yok’ dedi ‘yiyik yiyik şişmeyiğim de, yidiğimi çıkaramıyom ondan şişiğim’ demez mi. Bire amman bu nasıl ekil bele, ben sittin sene düşünsem bele bir coğap bulamam.”

Aynen böyle yazıyor yazar.

Kitap baştan sona böyle gidiyor.

Katıla katıla güldüğünüz sayfalar var. O anda komşularınız evinizde n’oliyir deyi merak bile edebilirler : Çünkü duvarlarınız aniden, hepinden titreyiveriyo. Viş kelee...

Kitabı yayına epey zahmetle hazırladığı belli olan ama bu konuda hiç te renk vermeyen Arif Okay, kitabın sonunda “Yerel sözcükler ve deyimler” başlığı altında bir ek sunuyor. Çok ta iyi ediyor. Çünkü böylece hem Türkçeye katkı da bulunuyor. Hem de kimi sözcük ve deyimlerin ve özlü sözlerin yitmesini engelliyor. Engellemeye çalışıyor.

Bir gün veya başka bir gün hepimizin işine yarayabilir deyi deyimlerden bir avucunu aktarmama kimse mani olamaz burada :

“Ağzı köfte görmeyik” : Yani biçimsiz ağızlı. Ağzının tadını bilmeyenler için de kullanılır.

“Aşiret olmak” : Sıcakkanlı, samimi, içten olmak.

Hadi bir tane daha ekleyelim, herkese lazım olabilir :

“Avrat sekelli” : Evde sözü geçmez erkek için kullanılır. Türkçeye çevirirsek : “Avrat sakallı” oliyir.

Evet kitap bu açılardan çok yararlı.

Öte yandan Arif Okay'ın babasının dostlarından hayatta olanlarla yaptığı söyleşiler ve kitabın sonuna eklediği bir tür “kim kimdir ?” veya “kim nerede ?” “kim ne oldu ?” bölümünde tek tek tanıttığı isimler sayesinde Süleyman Okay döneminin Türkiye İşçi Partisi (TİP) üye ve militanları hakkında toplumbilimsel bağlamda ve siyasetbilmi açısından da dersler yüklü bilgiler ediniyoruz :

Örneğin TİP'te siyasi faaliyet yapan insanların çoğu esnaf ve küçük tüccar.

Terziler de var aralarında. Bu çok bilinen bir mesele ama Antakya için de doğrulanıyor : Bu konuda “Terzi Fikri” (Sağlam), “Terzi Mehdi” (Zana) Türkiye çapında isimleri bilinenler.

Terzilerin yanında kaportacı buluyoruz.

İnşaat işleri yapanları da.

Ahmet Medetoğlu gibi bir mağaza sahibini de.

Köfteciyi de.

Gezici piyango bilet satıcısını da.

Bunların hepsi “Piçağım hakkı için bir adam”dır. Hepsi harbi ve sağlam insanlardır.

Süleyman Okay'ın yoldaşları işte böyle isimlerdir.

Arif Okay kitabın sonunda Antakya'da yayınlanan günlük gazeteler ve dergiler hakkında da kısa bilgiler sunuyor. Antakya'nın öteden beri Anadolu'nun okumuş yazmış en çok olan kentlerimizden biri olması boşuna değil. Öteden beri bu kentte insanlar okumayı, yazmayı, yayınlamayı sevdiler.

Süleyman Okay bu konudaki en iyi örneklerden biridir, dünya kadar şey yazdı.

Oğlu Arif bunları kamuoyuna mal etmek için yıllardan beri koşturuyor.

Arif bu arada dayısı Kasım Yücel ile dedesi Mehmet Lütfi Rifai'yi (Yücel) de unutmuyor. Onların da anılarını, yapıtlarını derliyor, topluyor ve yayınlıyor. Yayınlananların künyesini kaynakçada sunuyorum.

Arif Okay böylece Antakya tarihine ve giderek ülkemizin toplumsal tarihine son derece yararlı katkılarda bulunuyor.

Böylesine bir oğul sahibi olduğu için Süleyman Okay mutlu(ydu). Biz de O'nunla birlikte.

Kitabın künyesi : Süleyman Okay : Nerde Benim Oruğum... Orukçu Ve Çökelekçiden Antekece Hekiyeler, Yayına Hazırlayan : Arif Okay, yky (yayına hazırlayanın kendi yayını), İstanbul, tarihi konulmamış ama 2008 olmalı.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR VE MAKALELER

Muammer Aksoy : Devrimci Öğretmenin Kırımı ve Mücadelesi, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1974, pdf biçiminde de.

İsaac Babel : Recits d'Odessa et Autres Recits, Actes Sud Yayınları, Babel Koleksiyonu, 1996, Ruscadan Çevirenler : İrene Markowicz ve Cecile Terouanne, çeviri Andre Markowicz yönetiminde yapılmış.

Halit Çelenk : Türkiye İşçi Partisi'nde İç Demokrasi, Yaşadıklarım, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2003. Çelenk'in Antakya'daki çocukluğundan itibaren yaşamını da içeriyor.

Aydın Çubukçu (Yayına Hazırlayan) : Bizim '68, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 1993.

Nimet Demir : “Ayşe Nur Zarakolu 18 yıldır yok : Ah Ayçum, öyle çok iz bıraktı ki hayat ormanına”, yazarın facebook hesabından aktaran T24.com.tr, 28 Ocak 2020.

Güzin Dino : Gel Zaman Git Zaman, Can Yayınları, İstanbul, 1991.

Turhan Feyizoğlu : Deniz, Bir İsyancının İzleri, Belge Yayınları, İstanbul, Altıncı Baskı, 1993,

Turhan Feyizoğlu : Bizim Deniz, Genişletilmiş 12. Baskı, Doruk Yayıncılık, 1996.

Güngör Gençay : “Anılarla yüklü iki kitap”, Evrensel, 22 Mayıs 2008. Kasım Yücel'in o günlerde yayınlanan İçimden Geldiği Gibi

başlıklı şiir kitabını tanıtıcı makale. Bu işleri iyi bilen bir yazarımızdan.

Göksu : “Hiştt !”, insanokur.com’da, tarihi belirtilmemiş.

M. Şehmus Güzel : Remzi, Hayat Renk Işık, Yazarın Kendi Yayını, Mersin, 2006. İkinci baskısını ekitap biçiminde Şubat 2022’den itibaren ekitap.ayorum.com sitesinde hediye olarak sunuyoruz.

M. Şehmus Güzel : “Çocuğum çocuğum benim çocuğum”, Amik, Sayı : 27, Ocak-Şubat 2007, s. 18.

M. Şehmus Güzel : Abidin Dino, 1913-1993, 3 Cilt, Takım, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2008.

M. Şehmus Güzel : Fahri Petek : Bir Hayat, Üç Can, TÜSTAV Yayınları, İstanbul, 2009.

M. Şehmus Güzel : “Yalçın Usta”, eylemselyetke.com’da 5 Nisan 2010’dan itibaren, faizcebiroglu.blogsopt.com’da ve birkaç başka kaynakta da.

M. Şehmus Güzel : Adil Okay İle Geçerken, Ütopya Yayınları, Ankara, 2011.

M. Şehmus Güzel : Remzi : Renk ve Duygu Birikimi, ekitap, ekitap.ayorum sitesinde, Mart 2020, ekitap.ayorum.com sitesindeki bütün ekitaplarımız gibi hediye olarak sunuyoruz.

M. Şehmus Güzel : Abidin Dino’nun Türkiye Aşkı, ekitap, ekitap.ayorum.com sitesinde, 2021; ekitap.ayorum.com sitesindeki bütün ekitaplarımız gibi hediye olarak sunuyoruz.

M. Şehmus Güzel : Abidin Dino Tarihindeki Yanlışları Düzeltiyoruz, ekitap, ekitap.ayorum.com’da; ekitap.ayorum.com sitesindeki bütün ekitaplarımız gibi hediye olarak sunuyoruz.

Fehmi Işıklar : DİSK Davasında Savunma, Gür Yayınları, İstanbul, 1986.

Önder Karataş: “Antakya’da sosyalist bir şair: Süleyman Okay”, yeni e, e-dergi, Sayı : 44, Haziran 2020, pdf biçimiyle.

Işık Kansu : “Halit Çelenk’in Yaşam Öyküsü”, halitcelenk.org’da. Çelenk’in biraz önce andığım kitabındaki anılarının/anlatının biraz kısaltılmış biçimi gibi.

Arif Okay (Hazırlayan) : Emekli Kurmay Yarbay Mehmet Lütfi Rifai (Yücel) : Hatıralarım, yky, İstanbul, 2006.

Arif Okay : “Ölümünün 10. Yılında bana ve kardeşlerim Adil Okay, Hürriyet Okay-Yılmazlar’a dürüstlüğü ve sosyalist kültürü miras bırakan babam Süleyman Okay’ı özlem ve saygıyla anıyoruz”, 2009, insanokur.com sitesinde ve başka birkaç kaynakta.

Arif Okay : “Yalçın Ergönül”, Hatay Güney Rüzgarı, Sayı : 121, Ocak 2010, s. 8-21.

Arif Okay : “Ölümünün 12. Yılında Süleyman Okay (1928-20 Eylül 1999) / Şiir, Öykü Ve Yazılarıyla Anmak”, 2011, insanokur.com sitesinde ve başka birkaç kaynakta.

Arif Okay : “Süleyman Okay’ın şiirinde imgelem, tarih, anı bütünleşmesi ve ‘Aynalar’ şiirinin irdelenmesi”, Dar Sokak Dergisi, Sayı 5. Bu kaynağı bu biçimiyle Önder Karataş’ın makalesinden aktarıyorum. Arif’in bu çalışmasını maalesef henüz bulup okuyamadım. Aramalarımı sürdürüyorum... Belki yazıp kendisinden rica etmeli.

Süleyman Okay : “Lumumba”, Yelken, Nisan 1966. Süleyman Okay’ın ilköğrençlik ve sonrası dönem şiirlerinden kitap içinde sunduklarımların kaynaklarını şiirin bitiminde aynı yerde belirtiyorum.

Süleyman Okay : Sevda Tutuklanamaz, Şiirler, Yayına Hazırlayan : Bayram Balcı, Atak Yayıncılık, Ankara, 1988.

Süleyman Okay : Şakayık, Şiirler, Belge Yayınları, İstanbul, 1996.

Süleyman Okay : Hoşçakalın Dostlarım, Şiirler, Belge Yayınları, İstanbul, 2001.

Süleyman Okay : Hişşttt !, Öyküler, Derleyen ve dipnotlar : Arif Okay, yky (yayına hazırlayanın kendi yayını), İstanbul, 2004.

Süleyman Okay : Nerde Benim Oruğum... Orukçu Ve Çökelekçiden Antekece Hekiyeler, Yayına Hazırlayan : Arif Okay, yky, İstanbul, tarihi konulmamış ama 2008 olmalı.

Hüsnü Öndül : “Ayşe Nur Zarakolu’na mektub”, bianet.org, 28 Ocak 2020.

Veysi Sarisözen : “Bir vesileyle Antakya anıları”, Yeni Özgür Politika, 9 Mart 2021.

Kemal Vural Tarlan : Desenler Kavgaya Durdu, Evrensel Basım Yayın, İstanbul, 2007.

Mustafa Kemal Ulusu (Derleyen) : Atatürk’ün Yanı Başında, Çankaya Köşkü Kütüphanecisi Nuri Ulusu’nun Anıları, Doğan Kitap, İstanbul, tarihi konulmamış ama 2008 olmalı.

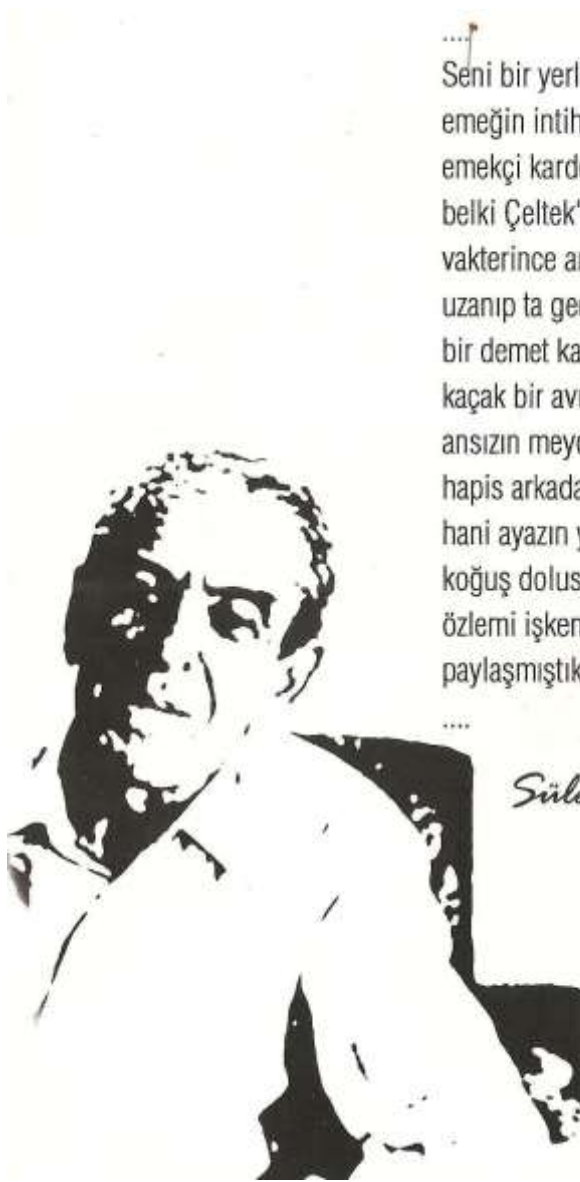
Sabahattin Yalkın : “Bir dostluğun yedi rengi. Süleyman Okay’ın 4. Ölüm yıldönümü için”, Lül, Sayı : 15, s. 24-25.

Ragıp Zarakolu : “Albatros”, Evrensel, 21 Eylül 2010.

ORTAK YAPITLAR

İddianame THKP-C Davası, V Yayınları, Ankara, 1988.

Devrimci Yol Savunması, 12 Eylül Öncesi Ve Sonrası, Derleyen : O. Tayfun Mater, Simge Yayınevi, Ankara, 1989.

....
Seni bir yerlerden tanıyorum
emeğin intihar bekçisi
emekçi kardeş
belki Çeltek'ten, Halepçe'den
vakterince ansızın
uzanıp ta gecenin sayrı yüreğine
bir demet kangülü bırakır gibi
kaçak bir avuç yıldızla
ansızın meydanlara inen
hapis arkadaşım
hani ayazın yaralı poyrazını
koğuş dolusu güzünleri
özlemi işkenceyi
paylaşmıştık seninle

....

Süleyman Okay

M. ŞEHMUS GÜZEL

Süleyman Okay'a Dair

ekitap.ayorum.com